

Wajda Mihály által 9 ft. 1 kr. (ebből a tőkére 3 ft. 50 kr.). — Összesen 25 ft. 1 kr.

Az eddigi I—LII. kötetekkel együtt: 14,601 ft. 11 kr., 1 régi róm. arany, 1 huszfrankos arany, 112 cs. arany, 21 képtos tallér, 1 orosz tallér, 4 ujftos, 140 huszas, 18 negyedfős, 1 db. 100 pftos és 10 db. 20 pftos nemzeti államkötelesek kötelevény.

(Részletes kimutatás) a fentebbi adakozásokról, melyekhez többen járultak: Tisza-Szalókról Csurilla Ján. ur és családja tagjai 6 főt tettek össze a tudományok házára. A hazafiúi adakozás egyes tételei: Csurilla János 2 ft.; — neje szül. Simkovits Mária 1 ft., leányai: Szidónia 1 ft., Gizella

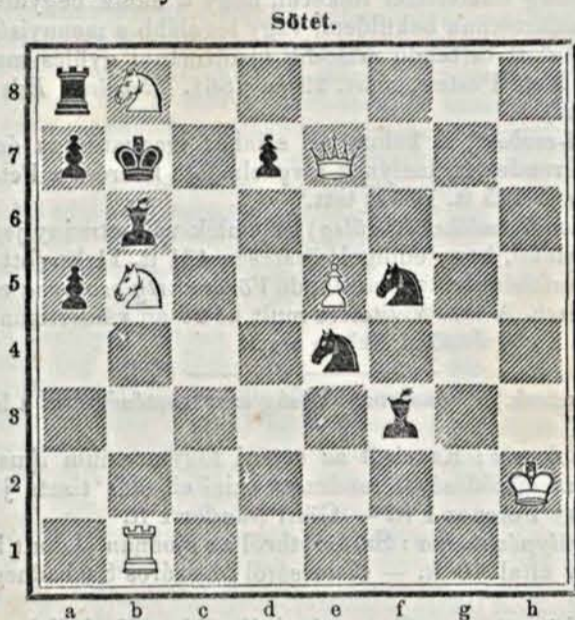
1 ft.; szolgacselédei: Juhász István 25 kr., Pomaházi Gábor 25 kr., Szabó Margit 25 kr., Pomaházi Örszi 25 kr. Örvedetes látmány, midőn a család összes tagjai át vannak havta az áldozatkészség nemes érzelmétől.

Erdélyben, Udvarhelyszék egy ősi székely helyén, Bordos községben ifj. Wajda Mihály bocsátott szét egy lelkes felszólítást, hogy a tudomány Pesten építendő országos házára nyújtsák be áldozatfiléereiket, e felszólításra 9 ft. 1 kr. gyűlt be a következő adakozóktól:

ifj. Wajda Mihály a háza 1 ft., a tőkéhez 25 kr.; Szőke Endre a háza 1 ft., a tőkéhez 1 ft.; Lendvay Imre a háza 1 ft., a tőkéhez 1 ft.; Pálffy Elek a háza 50 kr., a tőkéhez 50 kr.; — továbbá a háza: Molnár Károly 20 kr., Vajda József 60 kr., Dávid György 20 kr., Vajda György 40 kr., Márkos Pál 20 kr.; a község több szegény tagja 1 ft. 16 kr.

SAKKJÁTÉK.

67-ik sz. feladvány. — Weisz A. J. tanártól (Budán).

Világos indul s 4-ik lépésre matot mond.

A 62. számú feladvány megfejtése.

(Parabutyi gyárból.)

Világos. Sötét. Világos. A) Sötét.
 1) Hg 8 - f 6 Ke 6 - f 5 2) ... 3) He 8 - d 6 †
 2) Hf 6 - e 4: K f 5 - e 4: A) K f 5 - e 6
 3) He 8 - d 6 †

Helyesen fejtették meg. Vasváriban: Fülöp József. — Lessen: báró Meszéná Pesten: Cselkó György. — Simongáthon: ifj. Tóth János. — Monokon: Skvór Antal. — Kis-Kürtösn: Csencsúzky Károly. — Tordán: Wolf G. és Sztankay F. — Bácsban: Gold Samu. — Debreczenben: Reisinger Imre. — Poroszlón: Nyilas Alajos. — B.-Ujvárosban: Kovács Lajos. — Gyula-Fehérvárról: Horváth Lajos. — Győrött: Rózsa Elek. — Hatvanban: Kovács Zsigá.

Rövid értesítések. B.-Keresztúr: Olevsary I. Őn a 61. sz. feladványt helyesen fejtette meg. A 60-ra vonatkozólag nézze űn a 9-ik számbeli rövid értesítésket. — Eben-tal. Sz. J. Két mozdulatlan gyalog miatt d-en világos Futár nem állhat.

Színházi napló.

Hétfő, ápril 1. „A vén bakancsos és fia a huszár.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban. Irta Szigeti József. Ma kezdetett meg az új színházi év, régi, de jó eredeti darabbal. Sajnáljuk, hogy a „Friczi“ ezúttal is Szigeti helyett Tóth Soma adta, ki ugyan sok furcasággal játszik, de azért Szigetit nem pótolhatja teljesen. A kettő „Friczi“ egy áll egymáshoz, mint a fordított darab eredetiéhez. Ilont is inkább ohajtottuk volna Lendvainétől látni, mint Szilágyi Bélánétól.

Kedd, ápril 2. „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerző Erkel Ferencz. E szép dalművet ma adták először a rendes helyárrakkal. Sietett is a közönség tömegesen az előadásra, úgy hogy a kik idején be nem iparkodtak, kénytelenek voltak az előadás nyújtandotta élvezetékért másutt keresni kárpótlást, mert a színházban már nem volt számukra hely. Mi is ezen boldogtalanok közé tartozunk.

Szerda, ápril 3. „A szigetvári vértanúk.“ Eredeti szomorujáték 4 felv. Irta Jókai Mór.

Csütörtök, ápril 4. „Toll hatalma.“ Vigjáték 1 felv. „Férfj az ajtó előtt.“ Operette 1 felv. „Varázs-hegedű.“ Operette 1 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

5595. Lőcse. B. T. A beküldött rajzok — kettő kivételével, melyeket már birunk — munkában vannak s meg fognak jelenni.
 5596. A sz. királyi domb. Figyelmet gerjesztőleg indul Legközelebb elolvassuk.
 5597. Magyar indulj! Már harmadik fordítása a marseillaisnak, ez utóbbi különösen magyar viszonyokra alkalmazva. A próbák nem sikerülnek. De ez nem csoda. Ama dal franciáknak, francia szellemben van írva; nálunk a legjobb fordítás sem tenné meg az ottani hatást; nekünk más természetű költemények kellene s — vannak is.

15-ik szám.

Nyolczadik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 íven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félre 12 ft., évnegyedre 6 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Bezerédj István.

(született 1796., meghalt 1856.)

Most, midőn a honatyák oly hosszú, kényszerített szünetelés után végre ismét összegyülekezének, tanácskoznak a haza jelene, jövője felett: illőnek tartjuk, megemlékezni azon jeleseinkről, kik szintén e téren vívták ki a nemzet osztatlan tiszteletét, de kiknek jelenlétét az ország tanácssteremének zöld asztalánál fájdalommal kell nélkülözniük.

1830. óta 1848-ig csaknem minden országgyűlésen jelen volt Bezerédj István, a tántoríthatlan hazafiságu, elragadó szónok, a tudományos művelt és bölcs törvényhozó. — S valóban a mai idős nemzedék, mely korábbi országgyűléseink képerre még emlékezik, vagy azt hagyományok után ismeri, Bezerédj István üresen hagyott követi székét megilletődés nélkül nem nézheti, s a nagy veszte-ség felújuló érzete itt is a jövő reményeiben keresi a vigasztalást. —

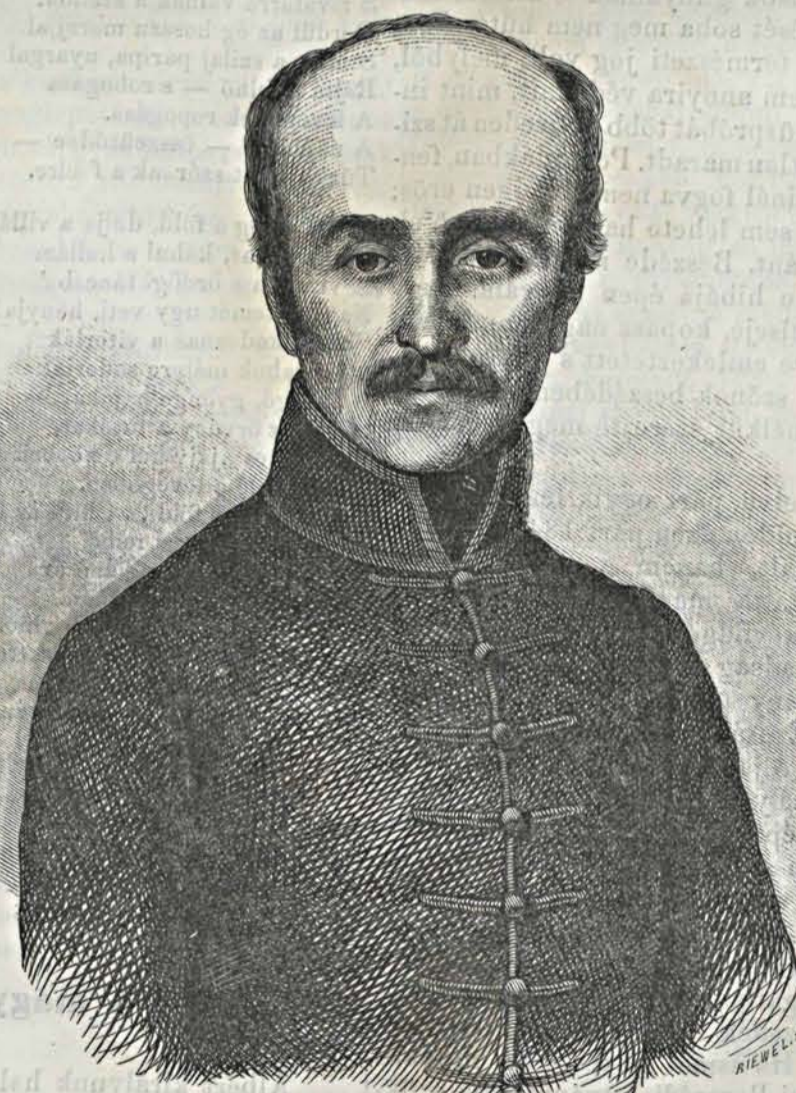
Voltak, kik Bezerédjt, miután látszólag nem mindig a fontolgató ész hideg tanácsai után járt el, nem tartották mély statusférfinak. Mi az efeletti vitát meddőnek s cé-lunktól távol esőnek tartjuk. Annyit föl kell jegyeznünk mindenkorra, hogy Bezerédj István, bár benne kiválólag az érzés emberét tiszteltük, mindig azok sorában állott leg-elöl, kik a szabadság és mű-veltség szent zászlóit lobog-tatták, s hogy nemes szive a haza és emberiség boldogsá-gaért oly melegen dobogott, mint senki másé e hazában. Ő róla írta régebben egy elmés jellemrajzról, hogy ha egyszer magyar miniszterium alakul, Bezerédj számára egy külön emberszereteti tárcazt kellend alapítani. Bezerédj egész lénye csupa szeretet és boldogítási vágy volt; sajnálta a gyarló-

ságot, megsíratta a bünt, s hibája épen csak az volt, hogy gyűlölni nem tudott. — De épen e hibából fakadtak legszebb erényei is.

Most őt is az örök sir fedi el szemünk elől; a haza szerencsét-lensége törte meg e nemes szívet is; mint annyi ezren a lefolyt évtized gyásznapijában, tán ő is a hon jövője felett kétségbeesve szállott sirjába. — — Bár itt volna most közöttünk és halla-nók ismét lelkesítő szavait, melyek a derülő hajnal láttára keblől fakadnának, s melyek egyenesen a szívhez szólnának, mert melegen érző szívből történ-nek elő!

Bezerédj István 1796-ik nov. 28-án született Sopron-megyében Szerdahelyen, elő-kelő birtokos családból. — Tanulmányait Sopronban és Pozsonyban végezve, áttette lakását Tolnamegyében levő birtokába. Az ott élt lelkes öreg Csapó Dániellel szövet-kezve, e megyének a szellemi s anyagi téren valódi refor-matora lett s mai napig is büszkesége s áldott jöltevéje. A nyilvános életben korán lépett fel. Már 1823. körül, midőn az alkotmányt veszély fenyegette, a bátor küzdők között látjuk Bezerédjt, ki lel-kes szavakat irt s hangoztatott a megtámadott nemzeti jogok védelmére.

Az 1830-iki országgyűlél-sen már mint követvölt jelen, a 3 évig tartott 1837-iki or-szággyűlésen pedig, midőn a jobbgyság sorsát enyhítő ur-béri törvények hoztak, külö-nösen kitűnt azon embersze-rető s népparati nemes heve, mely Bezerédj egyéniségét kü-lönösen jellemezte. Az 1839—40-ki országgyűlésnek csak egy részén lehetett jelen, mert a megyéjében dühöngött poli-

BEZERÉDJ ISTVÁN.

Nyilt tér. *)

— Nyilatkozat. Thror Lajos és társai, a fonyi francia malomkő-bánya tulajdonosi, megengedik nekem, hogy az általam említett vádra (lásd Vasárnapi Ujság 1861. 8-ik szám), mintha ők az én czélem alatt árulták volna köveiket, bizonyos eset szolgáltatott alkalmat és okot. Miután az igen tisztelt urak kinyilatkoztatják, hogy ilyen eszökben sem volt: részéről a vádat elenyészettnek vallom, feltartván a szerencsét, hogy loyaltásért loy-alitással, kölcsönös becsülésnél ne tartozunk egymásnak kevesebbel. — Lőcsey Szabó Károly.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelős-séget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-naptár			Izraelit. naptár	Hold-naptár	
			kelet	nyug.	kelet		nyug.	
Április			Márt. (ó)			Nisan		
7 Vasár.	F 1 Szaniszló	F 1 Herm	26 A 3	ó. p. ó. p.	27 Bt Józ.	4	4	4
8 Hétfő	Dónes püsp.	Walter	27 Matrona	5 29	6 36 28	[hal.	4	21 5 10
9 Kedd	Dömötör v.	Dömötör	28 Hilarion	5 27	6 37 29		4	38 6 13
10 Szerda	Ezechiel pr.	Ezechiel	29 Márk	5 25	6 38 30		4	56 7 18
11 Csütört.	Leo pápa	Izais	30 Klimachus	5 23	6 40	1 Igar	5	17 8 23
12 Péntek	Jézus dzsid.	Gyula	31 Hypatius	5 21	6 41	2 Nabah	5	43 9 29
13 Szomb.	Justin v.	Hermen.	1 Április	5 19	6 42	3 30. S.	6	14 10 32

Holdnegyed: ● Ujhold 10-én 8 óra 12 perczkor reggel.

TARTALOM.

Az országgyűlési követekhez. — A magyar szent korona. — Petőfi bölcsője s sirja Szász Károly. — Az első olasz parlament megnyitása (képpel). — A magyar korona gyöngyöi. — Vándorlások Erdély felé (folytatás, képpel). — Tarhaz: Magyar szintár-sulat Budán. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — A magyar Akademia palotája. Sakkjáték. — Színházi napló. — Szerkesztői mondanivaló. — Nyilt tér. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

tikai pártoskodás következtében követi állomásáról visszahivatván, helye más követ által töltetett be. Valóban nem lehet sajnálnunk oly rendszer megszűnését, mely ily sepleőtlen tisztaságú férfiu ellen is éreztetett hatalmát. Az 1847-i pozsonyi országgyűlés megnyitására éppen a Bezerédj-ellenes conservatív párt levén a megyében többségben, ez alkalommal meg nem választathatót — a mit átalános sajnálattal s rosálással fogadott az egész ország. Azalatt Bezerédj szorgalmasan látogatta azon megyék (Sopron, Tolna) gyűléseit, hol befolyása volt s szónoklata lelkesítő erejével legalább közvetve hatott az országgyűlésre is.

Munkás részt vett Bezerédj különösen az egyesületi téren is, s nem volt egyet e hazában, akár Széchenyinek, akár Kossuthnak köszönte az lételet, melynek Bezerédj áldozatra, munkárákés tagja ne lett volna. Egyik legmaradandóbb emléke a tolnamegyei birtokán, Hidján, lelkes neje, a gyermekirodalmi téren nagyérdemű *Bezerédj Amália* közremunkálásával alapított kisedővoda, mely mai napig is virágzik, s áldást mond nagylelkű alapítóira. Ugyanott nagy költéséggel és áldozatokkal a selyemtenyészéshez szükséges intézkedéseket megtétet, s e hasznos és szép iparágat meghonosította. Mert, a mit első helyen kellene említenünk, Bezerédj legnagyobb előszerepettel s buzgalommal működött a szegény adózó nép érdekeinek emelésén, boldogításán. Jobbágyai valódi atyjoktat tisztelték ő benne; mert az emberszeretet és szabadság azon nemes eszméit, melyeket az ország és megyék terneiben oly fenhangon harsogtatott, otthon a gyakorlatban tényleg sikerítette is. Ő volt a legelső magyar nemes, ki az 1844-iki országgyűlés után, midőn a köztelherviselés életbeléptetése ismét boldogabb időkre halasztott, az *önkéntes adózás* eszméjét kimondta, s magára azonnal alkalmazta is. És ismét ő volt a legelső, ki tolnamegyei kokasdi jobbágyaival, kedvező föltételek mellett, *örökváltási* szerződést kötött, bebizonyította, hogy a jobbágyok felszabadítása nála nemcsak pengő szó, hanem komoly meggyőződés és érett szándék. A mit Bezerédj ekkor szíve sugallatából önként tett, azt néhány év múlva az események hatalma, az 1847—48-iki országgyűlésen kötelező törvény alakjában mondotta ki.

Bezerédj István a becsületesség és emberszeretet, a szívjószág és szolgálatra kész nyájasság példányképe volt; s az emberiségért, az örök jogért s igazságért lángoló lelkesedése olykor tulságokra is ragadta, sőt a hideg számító politikusok gunyainak is kitétte magát. De ez őt nem tántorította, lelkesedését soha meg nem hűtö. Az ő szentírása a változhatlan igazság, a természeti jog volt, melyből, mintegy ősi szent forrásból meríté nem annyira védokait, mint inkább nemes, megragadó érzelmeket. A tüpróbát több évtizeden át szilárdul kiállottaselveiben tántoríthatatlan maradt. Polemiákban, fentebb előadott emberszeretű tulajdonainál fogva nem volt igen erős; ajkairól sértő, gunyos szavakat soha sem lehet hallani, mert ő ellenségeivel is gyöngéd kimélettel bánt. Beszéde mindenkor jótékony s megnyugtató hatású volt, de hibája éppen az vala, hogy villámai nem rettegték. Bezerédj külseje, kopasz nagy homloka s egész fejkata a régi görög bölcserekre emlékeztetett s a klasszikusokat ismerő, esztetikai műveltségű szónok beszédében valódi antik zamat vala, mely neki nem ok nélkül szerezte meg a magyar Demosthenes nevét.

Bezerédj az 1848. előtti szabadelvű párt egyik legbefolyásosabb s legtiszteltebb tagja volt, de midőn ezen párt 1848-ban kormányra jutott, ő hivatalt nem vállalt, hanem a pesti nemzetgyűlésre Tolnamegyében megválasztatta magát népképviselőnek s az maradt mindvégig egészen a világosvári szerencsétlenségig, folyvást bizva Istenben s a szabadság győzelmében. Osztozott a forradalmi országgyűlés és kormány minden sorsában, Debreczenben és Szegeden és egy tovább. Ezután ő is megízlelte a boszú önkényi hatalmát; ő is elfogatott, az ő javai is elkoboztattak, s ő is kénytelen volt érezni Haynau szeszélyének kegyelmét. Reményei megghiusultak, a kínos családás szétépte lényének alapját, legszen-tebb hitét, s dult kebellet tért vissza a magánéletbe, reményeinek romjai közé. A haza gyászát az érző szív soká tul nem élhette. Meghalt tolnamegyei birtokán, Hidján, 1856. mártius 6. án. Saját rendeleténél fogva ott porladnak hamvai a közös sirtkertben, hajdani jobbágyai sorában. Sirját egy faragatlan fakeresztnek egyéb nem jelöli; de a hálásan emlékező naponként hint friss virágokat az áldott hamvak fölé. — Ha ismét békés idők munkás napjai állanak be, hazánkknak egy új Bezerédj Istvánná lesz szükség! Az ő nemes szelleme ne veszzen ki közlünk soha!

Vihar előtt, vihar alatt és vihar után.

— Allegoria. —

Éget a nap vakmelegével
S tikkad a föld szörnű hevében;
Csattognak az ormon a sziklák,
Omlik a bérz, hányja a szikrát —
S a vadakat kergeti, zuzza:
Betőr a barlangba, odúba . . .
Szörnű zsvaly és vadüvöltés
S fuldokoló állati hörgés
Zúg az idomnélküli zajba,
Mig a pokol dől a kacajba . . .

Égeti a szomj a mezőket,
Fáradt arcán a veritéket
Törli a munkás: szakad egyre
S nézi határát epedezve —
Asszu kalász leng a határon
S fattyu gerézd fenn a borágon.

A ligetek lombkoronája
Sárgul a nap hévsugarára
S a madarak bujva, lihegve
Szállnak alább az üde helyre;
Csak a zenér ül meg a fészken,
Zengő ajkát búnak eresztvén.

A levegő némaerőn áll,
Hallgat a lomb, hallgat a fűszál,
Még a fehér nyárfa se reszket, —
Csak hamidőn nagy, leeresztett
Szárnyaival elcsap előtte
A keselyű zugva, süvöltve . . .

Minden porszem egy hamu, szikra,
Éget a bérz, éget a szikla
S a folyamok lanyha folyása
Bűzhöd, hogy állat se ihassa.
Egy pokol a föld, mely eléget
Mindent, a mi lét avagy élet . . .

Hirtelen, egy percze, azonban,
Mekkorig a szivere dobban,
Barca, sötét fellegek árnya
Száll a nap égő sugarára.
Tornyosul a déli borulat
S gömbölyögen felkavarognak.
Véle a zord, tengeri felhők —
S zivatarrá válnak a szellők.
Dördül az ég hosszú morajjal
S mint a szilaj paripa, nyargal
Rajta a felhő — s robogása
A levegőnek ropogása.
A napok is — összeütödvé —
Tűzköveket szórak a földre.

Reng, nyög a föld, dulja a villám,
Zúg a vihar, kábul a hullám
A vizeken s ördögi tánczba'
Nagy tetemet úgy veti, hányja! . . .
Sztészakadoznak a vitorlák
És a habok mélyre sodorják
A levegő, gyöngye hajókat —
S örli az örvény a futókat,
Rettenetes „jaj“ kel e közben
Mindenfelé a levegőben.
Reng, nyög a föld . . . hull az özönlő
Záporosó, omlik a felhő
S hőmpölyög a lezuhanó ár
Tengere a sik, deli rónán.
Bögve futnak szélvel a barmok
S szarvukon a jég göme csattog;
Csattog ijesztőn, azok aztán
Bódultabban futnak a pusztán.

Reng, nyög az ő, ezredes erdő —
S a deli tölgy rengetegen dől
Ágaival messze a völgybe
S mélyre nyomul a puha földre.
Vihog, eseng, sí a madárhad,
Fészke körül szállja az ágat;

A magyar szent korona.

(Folytatás.)

Albert királyunk halálával, sz. koronánknak egy új, felettebb gyászos időszaka kezdődött. Az 1439-iki királyválasztásnál a hon

nagyjai két pártra szakadtak. Az egyik Erzsébet özvegy királynőt akarta trónra emelni, a másik Ulászlót, Lengyelország ifju derék fejedelmét választotta királylyá. De Erzsébet nem akart lemondani a trónról, hogy tehát versenytársának ügyét neheztse, főtrekvését a sz. korona megszerzésére fordította. Emiatt Palóczy György esztergomi érsek s koronaőr halála után, e sz. ereklye őrzését Erzsébet először György bazini grófra, később pedig Gara László anyja után rokonára bizta.¹⁶⁾

A rendek, hogy a hont a belháborútól megmentse, a budai országgyűlésen azt indítványozák: hogy az özvegy királynő lépjen házasságra Ulászlóval. Tetszett e tanács Erzsébetnek, miért is azonnal követeket küldött a kijelölt királyhoz, kik a királynővel házasság ajánlása mellett őt a trónra meghívják. Már Krakóban az alkudozás megkezdett, midőn a királynő érezve, hogy gyermekeket szülné, megváltoztatta szándékát, s kijelenté, miszerint Ulászlót férjének el nem ismeri. Hogy tehát a nemsokára bejövendő lengyel király ügyét hátráltassa, 1440. febr. 20-án a gondatlanul őrzött koronát Cilley Ulrik által Kottanner Ilona segélyével, ki dajkája volt Erzsébet hasonnevű leányának, Visegrádról eloroztatta. Cilleynek sikerült másnap a koronát bársonyvánkosba varrva a királynőnek Komáromba megküldeni, ki a sz. ereklye megérkezése után pár órával később megszülte méhben hagyott gyermekét.

Visszatérvén a követek, az országnagyok és nemesek, pártokra szakadoztak, egy része Ulászlóhoz, más része a királynőhöz, és a csak pár napos Lászlóhoz szitott. Azok a krakói egyezkedést helyeselték, s kérték Ulászlót, hogy mennél előbb jöjön a trón elfoglalására. Eközben a királynő Albert herczegre bizván Osztrákország kormányát¹⁷⁾ a Lengyelhonból megjött követeket tömlöczbe záratta, okleveleikről, melyekben az Ulászlótól elfogadott föltételek foglaltattak, a pecséteket letépte, hogy erejüktől megfoszsza, pártját pedig: Szécsy Dénes, bibornok-érseket, Gara Lászlót, Ujlaky Miklóst, Kanizsaj Imrét, Cilley Ulrikot és másokat Székesfehérvárra gyűjtven, három hónapos csecsemőjét megkoronáztatta május 15-én 1440. Cilley Ulrik mondván helyette, a kiváltságok megtartásáról biztosító esküt.¹⁸⁾

Ezalatt Ulászló Magyarországra érkezvén, Buda várát elfoglalta s június 29-ére országgyűlést hirdetett, s erre a királynő pártja is meghívott. Gara László, a koronaőr a gyűlésen szintén jelen volt, s őt a király mindaddig el nem bocsátá, valaméddig Visegrád kulcsaival egyetemben a királyi díszjeleket is át nem adta kiküldött biztosainak.

Ezután Ulászló, a főrendekkel Székesfehérvárra ment, magát megkoronáztatni. De mily nagy volt meglepetésük, midőn a korona helyett a szekrényben más hason sulyú tárgyat leltek, s Gara csak a fejedelem közbevetésére menekedhetett a fölböszült rendek haragjától. A koronázás mindamellett végrehajtott sz. István koponyáját fedő diademával 1440. július 17-én, s ezen koronázás ünneplés végzemény által érvényesnek, László pedig érvénytelennek nyilvánított.¹⁹⁾

Erzsébet, hogy Ulászló ellen a hadat folytathassa, augusztus 3-án házi koronáját 2500 aranyért két évre zálogba adta Fridriknek, akkori római császárnak.²⁰⁾ Augusztus 23-án Erzsébet 5000 aranyat kért a császártól, a magyar királyi koronára, s Albert helyett őt nevezé ki fiának gyámjával.

Eközben Ulászló Amurat török zultánnal Szegeden 1444 június 13-án, 10 évre békét kötött, s ennek családságnélküli megtartására Ulászló és a törökök esküvel kötelezék le magukat, de a sokat ígérő szomszéd fejedelmek, különösen pedig Julián bibornok tüzelésére, ki a vallás részéről akadályt is elhárította, mondván: hogy a király, a pápa és a szövetséges fejedelmek akarata nélkül a keresztényiség legdühösebb ellenségével nem isköthetett frigyot, daczára Hunyady János intésének — a béke fölbontott, s megsemmisített. Azonban az esküszögek csakhamar meghozta gyászos gyümölcsét, s elkövetkezett az iszonyu csapás, a várnai vereség, ugyanazon évnek november 10-én, mely több ezer magyar, s egy vitéz király életébe került. E szerencsétlen eset egy csapással végetvetett a korona miatt támadt vitának. A pesti országgyűlésen ugyanis, a már megkoronáztatott László, közakarattal megválasz-

tott királynak. De hallva ezt Fridrik, gyámfiát a magyaroknak csak több terhes, s a hon szabadságát veszélyeztető föltét mellett, akará kiadni, miért is a rendek 1446-ban újlag Pesten összegyűtek, s a király nagykorúságáig a nagyérdemű Hunyady Jánost nevezék ki kormányzóul.

Hunyady kormánya elején főtrekvését, a király kiszabadítására irányzá, azonban evel csakhamar föl kelle hagyania, s keletfelé fordítani hadi erejét, mert a törökök újlag berontottak az országba, s a határszéleket kezdék pusztítani. Azonban a Rigómezőn 1448. október 18-án történt szerencsétlen csata után, több ellensége keletkezett e nagy s halhatatlan érdemű hazafinak, hogy tehát az elleni által szőtt ármányoktól megszabadulhasson, eltökélte trónra tiltetni Lászlót, s aztán kormányzói méltóságát letenni. Hogy pedig ezen tervét kivigye, az osztrákokkal, csehekkel s morvákkal szövetekezett, s haderővel kényszeríté Fridriket, Bécsben tartandó birodalmi gyűlés hirdetésére, hol is november 11-én 1452. Fridrik, Lászlót szabadon bocsátá, azonban a szent korona kiadását, a király kiskorúságát említvén okul, a magyaroknak még most is megtagadta. E gyűlésen továbbá vita támadt az osztrákok, s magyarok közt, a király lakása fölött, e pert a 12 éves László maga döntötte el mondván, hogy ő magyar, s mint ilyen Magyarországon fog lakni.²¹⁾

László alatt kísérletek sem tettek, a korona visszaszerzésére, mert az elpuhult, s gyenge elméjű király kormánya alatt, az ország folyvást belviszályok szinterévé lön, s az isteni gondviselés Hunyady Mátyásnak hagyta e dicsőséget.

(Vége következik.)

Vándorlások Erdély felé.

(Vége.)

V.

(Művelt magyarok az oláh vadonban. — Czukros forrás s Pap-kútja. — Amazonunk s el-tévedés a rengetegben. — Az izbuki csoda-forrás. — Sziv lyrája. — Egy oláh ház belseje. — Poézis és próza. — Rézbánya. — Az ezüst-olvasztó. — Kretinek. — Busuluj-barlang.)

A pünkösdi napokat *Vaskohon* töltök, mohó vágygál olvasgatva az ekkor éppen a magentai eseményekkel töltött hirlapokat. — Az oláhság s viszonyairól szerzett csekély ismereteimet leginkább azon derék művelt magyar uraknak köszönöm, kikkel ez idő alatt huzamos eszmecsere által volt szerencsém érintkezni.

A fölötti édes örööm valóban sohasem fog megszűnni, hogy várakozásom ellenére, e rengetegek és moczkók közé temetett helyeken töröl vágott magyar embereket, alapos műveltségű férfiakat s édes nyelvünket irodalmi tisztasággal beszélő kedves hölgyeket találtam. De most nem is csodálkozom már ezen, mert azon asztalokon s állványokon, hol csak vadonba való fegyvereket véltem láthatni, mindenütt szaktudományi s szépirodalmi magyar könyveket s lapokat pillantottam meg. Élénk emlékezetemben fognak maradni a hazánk történetéből hallott elmélkedések s azon kedves hölgyecske, ki családja mellett oly híven szereti hazája irodalmát.

Nem hagyhatom itt említetlenül a derék, hatvan éven felüli agg lelkész, *Salamon Ádám* urnak természetesen meneti, de megragadó egyházi szónoklatát, melyet ezuttal a Belényes és Rézbányáról is ideoándult műveltebb hallgatóság értelméhez alkalmazott, Hazánk hajdan a remek szónokok hazája volt, most azonban már kiveszésnek indultak a szavukkal álmukból lelket felriasztó férfiak, — annál édesebben esett hát szívemnek, e Demosthenesieinknek egy példányát viszonthallhatnom.

Azt sem mellőzhetem megjegyezni, mikép S. F. és Sz. uri házainál a leghatártalanabb vendégszeretettel találkozá, ebédek alatt nem tapasztaltam, ama — az idegenek által annyiszor megrótt — ugynevezett magyarmiskás kirugást, mely mindig csak finomságunk rovására történik, mert bárha a társaság mindig a legderültebb volt, a beszélgetés szőnyegére folyton oly tárgyak kerültek, mikhez a férfi ugy, mint a gyöngéd izlésű nő hozzászólhatott.

Magán *Vaskohon* is van egy pár megtekintésre méltó hely. Ezek közt először is némi fáradsággal azon szirtes s vad bokrok által hozzáférhetlenné vált ponthoz rándultunk, a hola *szokodoli* zuhatagos patak nagy robajjal löki ki a sziklák közül megtört, tájétköz hullámain, hogy távolabb az eleje mosolygó hegyvirágoknak tündérmeséket susogjon a most elhagyott aivilági országról, hová emberi szem még nem hathatott.

²¹⁾ Aeneas S. IV. inreb. Frid. III. T. II. Annal. Bibl. Wien. Cl. Kollarii p. 182. et segg. Hist. Boh. C. 60.

¹⁶⁾ Szalay L. III. Kál. 13. könyv 17. l.

¹⁷⁾ Kollar Annal. Bibl. Vien. T. II. p. 834.

¹⁸⁾ Thuróczi P. IV. C. 29.

¹⁹⁾ Katona T. XIII. p. 87.

²⁰⁾ Több történetésnek azon állítását, hogy aug. 3-án a magyar kir. korona vettettett zálogba, megczafolja: Birk „Quellen und Forschungen“ 216. s. k. k. II.

E hegyoldalról leereszkedve, egerfaktól árnyazott, pisztráng laktá csermelyek közt a *Czukros forráshoz* jutunk. Bőven felbubogó, jéghideg, kristály tisztaságú víz ez, melynek királyi értékét csak az képes felfogni, kinek gyomrában — mint nekem is — néhány font salitrom ülepedett meg a pesti *czukorizú vizből*.

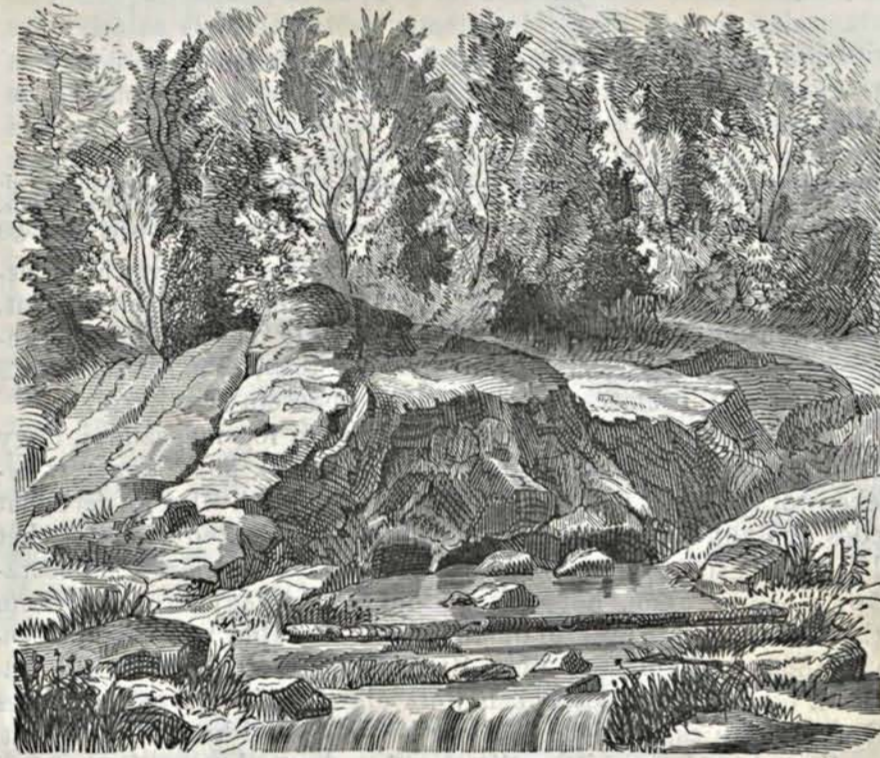
Barresten is van egy kerek kömedenczéből felfakadó forrás, az ezt rendszeren használó lelkész tiszteletére *Papkutjának* nevezett, hatása olvasztó, az emésztést hatalmasan elősegíti, s inni valódi élvezet. Fajára nézve a könnyebb édes vizekhez tartozik.

Vaskoh számos forrását megismerve, egyáltalán nem csodálom, hogy e helyütt nincsenek korhelyek.

Vaskohról kora hajnalban felkerekedve, szép számú hölgyek és férfiak társaságában indultunk az *izbuki*, Erdély szélén levő csoda-forráshoz.

A hölgyek, s pár testesebb ur a biztosabb, de kevésbé kényelmes ökrös szekereket választották, míg mi egy kedves amazonnal lóháton mentünk. *Kerpenyet*, *Szokodol* és *Kalugyer* hegyi falvakon keresztül, legtöbbször patakok mentében felfelé gázolva, s folytonosan a legregényes vadonban kalandozva.

A lassan ballagó szekereket megelőzve, a forráshoz már többször elzarándokolt kis amazon kalauzolása mellett, s a legvidorabb enyelgések közt gondtalanul ügettek lovaink. Egyszerre csak azt veszszük észre, hogy hangtalan, végnélküli reneteg belsejébe jutottunk. Hol vagyunk? ki tudja azt! Már most mit tegyünk? Senki sem bír rá felelni!

Az izbuki csodaforrás.

Ha visszamegyünk, ujjal eltévelyedhetünk, s tán csak más nap bukkanunk elő valahol Arad megyében. Ha előre hatolunk, lehetséges, hogy étlen szomjan, megbarangolva Erdély összes havasait, valami egy hét múlva Nagy-Oláhországba jutunk.

Az élelmiszerek legnagyobb szerencsétlenségünkre az utolsó pinczetokig a szekereken voltak, s az éhség és szomj elkezdé sürgetni a maga adóját, s mivel a fák alján szerte mosolygó számóca most nem bírt ránk nézve eléggé ingerlő erővel, tehát az eltévelyedettek szokott utjához: „hahó! hahó!” kiáltáshoz folyamodtunk.

Csak a csalfa viszhang felelgetett gunyolódva. Pisztolyból durrogattunk, — sükertelenül. Csak a nyugalmukból felvert baglyok ijedt huhogása válaszolt.

Hosszas és feszült várakozás után végre megpillantók a felkeresésünkre sietett F. urat egy summár kíséretében, s most a jött uton visszaindultunk, mignem egy helyütt jobbra hajolva leereszkedtünk a mély *izbuki* völgykatalomba, melyből patak által mosott sötét hegynyílás vezet be Erdélybe.

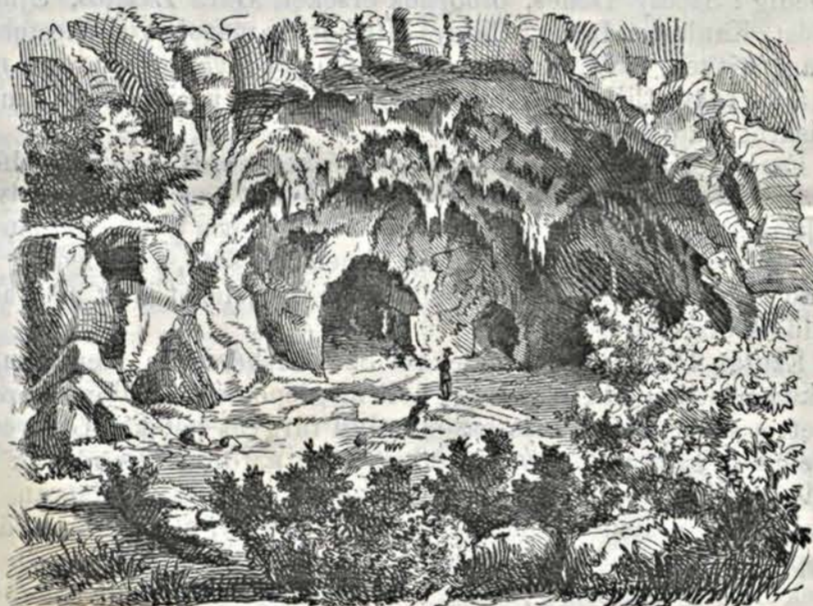
Megérkeztünk a már letelepedett társaság zajosán üdvözölte, de az eddig mosolygó ég késedelmiért megbüntető bennünket, haragosan vonta össze hirtelen komor felhő-szemöldeit, s záporával amugy atyáilag megmosott.

A zápor után megtisztulva érzök magunkat, s ünnepélyes áhítattal tekintettünk körül e szent helyen. Szent helynek nevezem, mert a természet azért alkotta e fönséges helyet, hogy benne teremőjét imádjuk! Őseink bizonyára ily helyütt áldoztak a hadak urának, a magyarok Istenének! ott van a csodaforrás, mellette az óriási sziklaoltárok, melyek mellől jóságát hangoztatá az áldozatát elégető táltos, a forrás alatt a gyepes völgyfenék, egy-egy ezred-éves csonka fatörzsszel, melyeken tán a nép vénei ültek, mellükre függesztett ősz fővel, elmerengve hazájuk jövőjén. Még lejjebb a sziklamedrü patak által mintegy elkülönítve, e természet templomának előcsarnoka terült el, honnan fegyvereikre támaszkodó leventék feszülten tekintenek az áldozat fantasztikus füstalakjaiba, titkos vágyaikat óhajtván abból kiolvasni, — még a körben emelkedő hegyoldalak lombsátorai alatt — mintegy karzaton — fehér patyolatba öltözött szűzek, kezükben lobogó fáklyákkal, szent éneket zengedeznek. . . .

Sikamlós szirtlépcsőkön felmentünk a csodaforráshoz, mely a hegy belsejéből jókora nyíláson morogva ömlik ki időszakonként az előtte levő sziklamedenczébe.

Oda érkeztünk a medence épen színig volt, egyszerre, zuhatagokat képezve, utolsó cseppig az alatti mederbe ömlött. Rövid vártatva ismét egy adag vizet lökött ki magából a hegy szája, mely az előbbihez hasonló tüneményen ment keresztül, s ez minden nyolcz perczen ismétlődött, úgy, hogy egy óra folyása alatt nyolczszor telt meg a medence, s nyolczszor ürült ki.

A néphit azt tartja a forrásról, hogy az a roszelekiismeretű embernek késik előbugyogni, míg a tiszta szívűeknek minél gyorsabban tűnik elő, s hogy zuhataga alatt bármily beteg testrészt meggyógyul. A kegyelet perselyt is tett egy köre, mibe az idezarándoklók egy-egy darab pénzt dobnak.

A fonászai vagy Busuluj-barlang.

Épen oly kedélyes, mint üdítő lakmározás után a társaság egy része megfürdött a csodaforrás vizében, mások pisztolyokból durrogattak, tréfálózta, míg a többiek amohszönyeggel beterített szirtre heveredve, költői merengésbe bocsátkoztak.

Ez alkalommal valóban meghatólag illették lelkemet ama szavak, miket az *izbuki patak* partján álló, székely származású ősz lelkész önkéntelen ejtett ki ajkain:

— Istenem! — így sóhajtott fel, — én látom ezen szikláról sziklára szökölő habokat, tudom, hogy azok vágyó vágygyal sietnek *hazámba*, s e tudatnál szívem ezer érzéssel telik el; de hogy ezen érzésekre szavakat találjak, mint a poéták, — arra nincs eszem!

Jó öregem! hidd meg, ha nem is irsz verseket, e szavaid után becsülöm igazán *költői kedélyedet!*

Egy pár feledhetlen órát töltve az izbuki völgyben, mi lovagló ismét megelőzve a társaság másik részét, kedves amazonunk s a derék lelkész kedvéért, a mennyire a hely körülményei engedték, előrevágtattunk, s ujjal megtekintve a *szokodoli barlang* szépségeit, feleuton visszacsatlakoztunk az elhagyottakhoz, s tarka karavánunk a nap élvezeteivel teljesen megelégedve vonult be *Vaskohra*.

Másnap hajnalban, mikor felébredtünk, felnyergelt]lovaink

VIKTOR EMANUEL Olaszország királya.

már várokozta ránk s bár a borult ég nem a legkedvezőbb idővel kecsegtetett, mi mégis elindulánk ismét F. ur kíséretében *Rézbánya* felé. Alig értünk azonban a határba, midőn az ég zuhanya megeredt s minket nem a legkellemesebb hideg fűrdőben részeltetett. Mire *Felső-Verzár*ra értünk, már nem volt testünkön egy gombostűfoknyi száraz folt, s ezért, meg mivel a sűrű esőn keresztül az előttünk elterülő veszélyes utakat sem láthattuk, kénytelenek valánk a helység oláh birájához befordulni, hol alkalmam volt egy jobb módú oláh lakásának belsejével is megismerkedni.

Gazdánk, úgy mint az egész falu lakosságakovácsmesterséget űz, primitív állapota műhelye azonban a lakóháztól el van különítve. A ház két osztályból áll: az egyik a fehérszínű, a gyermekek s a fiatalabb család szobája, a másik a bíró lakó osztálya s a helység tanácssterme. Itt ez utóbbit szándékozom kissé körülményesebben leírni.

Az ajtóval szemben egy, s a két oldalfalon szintén egy-egy picinyke ablak szolgál a hely megvilágítására, melyek azonban elégséges friss levegőt sem képesek beereszteni.

Az ajtó mögötti sarokban vaslábakon álló nagy kandalló emelkedik, mely a konyhát, kovács-tűzhelyet s a fűtőkályhát személyesíti. Tűzelőjén most néhány kormos tűzők hever.

Az ajtóval szemközti, himzett abroszszal leterített asztal, emelt padok, ezek végén a helység pénztára; az oldalfalak mellett tarkán himzett párnák és dunyháktól duzzadó ágyak, s ezek mellett telt zsákok mutatkoznak. — A mestergerendára kés, villa, kanál vannak szurva, s a falakon furcsán rajzolt szent képek, tálak, fantasztikus alakú korszok, fűrtös-gubák s üres tarisznyák függenek barátságos egyetértésben.

Az eső szünni kezdvén, mi tovább készültünk, távozásunk előtt házigazdánk azonban előbb megkínált egy szűknyakú üveg gabnapálkával, ő azonban nem ivott velünk. E körülményt azért emlitem meg, mert ha az oláh valakivel iszik, azt társának egészségére köszönti, azután összekocczintván palaczkjaikat, kisujjaik hegyeit összeérintik, a mi azt jelenti, hogy azon nap „*egymásért élnek halmak*.” Bíró uram tehát — ugylátszik — nem akart „*Waffenbruder*”-unkká szegődni.

Alig másztunk fel a verzári hágón, midőn az eső ismét utolért s *Rézbányáig* folyton tildözött. A sűrű erdőn oly keskeny csapásokon kellett keresztülhatolnunk, hogy az utra hajló zöldleveles ágak hol kalapjainkat csapták le, hol a ló nyakára, hajlás, daczára szeméinkbe vastag vízceppeket szórtak, min prókátor barátom nem birt eléggé boszankodni, annál inkább, mert én mint afféle féligmeddig literátor, nem fogytam ki a kirándulás eme romantizmusának dicséretéből, mit hogy oktalannul tevők, később láttam át.

Midőn a végső magaslatra értünk, épen csipőig valánk sárosak s üstökig vizesek. A nap most áttört a fellegeken s a körülöttünk mosolygó havasi virágokat, a fák zöld leveleit megmozdította. A nedves föld sűrű köd-alakban lehelé ki magából az előbb hullott esőt s az egyes völgymélyedésekből füst alakban szállott az föl, — mintha körülöttünk száz meg száz szénégető tanyája lenne.

Roppant magas és sikamlós lejtőn leereszkedve, *Rézbánya* festői városkába jutottunk, melyet a hegyekről alárohán *Fekete-Körös* csattogó hullámai vágnak keresztül.

Rézbánya hasonnevű püspökségi faluból s a bányavároskából áll. Épületei csinosak, s köztük egy pár emeletes ház is látható. Miveltebb lakosai kivétel nélkül magyarok, hová a bányanyagot kezdve a kincstári tiszték egytől egyig tartoznak. A munkás néposztály ide települt németek és oláhokból áll.

Az eső, szerencsétlenségünkre, újra megeredt s estig meg sem szünnvén, a bányák belsejét s az ugynevezett *szikla-porlót* ez uttal meg nem tekinthettük, s így a napot is oly művelt mint kellemes társaságban töltvén el, másnap szives házigazdánk, *Széles Farkas* bányatiszt ur kíséretében s értelmes magyarozgatása mellett meglátogattuk a félóránnyira fekvő ezüst- és réztörő-, olvasztó- és tisztító-intézeteket, miknek bonyolodott s hosszas kezelését e helyütt nem találok alkalmasnak leírni. A rézaljai bányákból az ezüst, réz és kén mellett nagy mennyiségű ólom is ásatik ki, mi azonban itt csupán olvasztó-segédül használtatik, s pedig úgy, hogy minden mázsa ezüst előállításánál 95 mázsa ólom égettetik el.

Ideérkezünkkor javában működtek az óriási olvasztó-kemenyek, honnan tüzes lávafolyamként folyt ki a higgá vált érc az erre rendelt tégléyekbe. Legjobban azon embereken csodálkoztam, kik ezen öldöklő gőzök közt dolgozva, több évig képesek elélni.

Az igaz, hogy a munkások közt nem is igen láttam életrevaló egészséges arcot. Az ólom gőzétől veszélyes gyomorgörcsökbe, ugynevezett ólom-kolikába szoktak esni az e körül foglalkozók, a minek megelőzésére reggeli gyanánt szalonnát oszt ki a bányahivatal a munkások közt, kik jobbadán oláhok lévén, s gyakori bójtöt tartván, ritkán hajlandók e reggeli elköltésére.

Az ércolvasztóktól remek, sziklába vágott ut vezet a *Fekete-Körös*-nek több ölnyire leszakadó meredek partján a városba. A rohanó hegyi folyam itt a köris-fák közt száz meg száz zuhatagot képez, s fehér tajtékában biztos menedéket nyújt a pisztrángoknak.

A part legmagasabb pontján, mintegy husz ölnyire a víz és egyes sziklacsucok fölött egyszerű fakereszte jelöli azon helyet, honnan évek előtt egész család zuhant le kocsijával együtt a mélységbe, és Istennek különös csodájából épen maradt.

Rézalja vidéke páratlan szépségű, de lakosai a borzasztó nagy golyvák miatt annál csunyábbak. Láttam egynehány törpe, zsugorodott testalkatu kretint, bután vigyorgó, a majoména utalatosabb arccsal, s önkénytelenül fel kelle sohajtanom, mikép az ember lehet Istennek legszebb, de egyuttal legcsunyább teremtménye is! — E kretinek nemcsak testükre nézve szörnyek, de szellemük sem sokkal magasabb képességű az állaténál.

Rézbánya közelében van ama, *Jókai* által egy helyütt szépen leirt hely, hol az oláhok évenként messze vidékről összegyülekezve, a *leányvásárt* szokták megtartani. A vásár napja, — ha jó emlékezem, — július 11-ike. A szülék még most is elhozzák ide eladó leánykaikat, hol aztán a legények ezeken s kirakott ládáikon, fehérneműiket szemlét tartva, a kiszemelt leányt megkérlik s ha megnyerik, a hely színén el is jegyzik maguknak. Azelőtt kézfogó után a jelenvölt pópák rögtön megeskették a párt; az újabb törvények behozatala óta azonban a szokásos kihirdetések előtt ez meg nem történhetik.

Elbucuszva kedves ismerőinktől, a *Réz* és a *Verzári* hegyek által képzett völgyön végig ügetve, újabb hegyecsoportozat belsejébe hatoltunk, megtekintendők az országzerte ismert *fundusai*, vagy oláhosan *Busuluj* csepegőkő- és csonttorlaszos barlangot. (L. a képet 172. oldalon.)

A barlang szája néhány ölnyire emelkedik a hegy lába fölött, sűrű bozót által elrejtve a szem elől, melyen keresztül keskeny gyalogösvény vezet. Nyílásánál mindjárt egy eltermet képez, melyből a főágba lépve, több egyszerű terembe jutunk.

A fáklyák lobogó világánál tündéri látomány tárul szeméink elé, milyenről csak az ezeregyéjszakai regékben hallottunk. Közé- lünkben gyémántként villogó oszlopok; csillámló, fantasztikus alakok; fölöttünk a sötétségbe messze, belátatlan boltozat, melyről egy-egy csepegőkő-csap, mint a templom karsu lámpája, majdnem fejünkig ér le. Léleketünk elszorul, s néma szobrokkint bámulunk. A szakadatlanul aláhulló csöppek tompa loccsanása harmonikus, de kísérteties zenét képez, s a fáklyák lángjai fölött időnként egy-egy szárnyas valami, — talán Mephisto apró ördögei röppennek el. Tovább megyünk s lábunk valami idomtalan tömegben botlik meg. Micsoda az? kíváncsian vesszük kezünkbe, — s borzadva látunk egy szikár karsontot, egy zuzott koponyát, melynek szemüregei szemrehányólag látszanak ránkmeredni. Megborzadunk, s érezzük, hogy valami hideg fluidum fut végig testünkön, — ez a láthatatlan szellemek jégkezének fagyos érintése.

Lassankint azonban hozzászokunk az eddig érkeinknek idegen tárgyakhoz, s kaczagunk rajta, hogy ama sivitó denevéreket ördögkéknek nézhettük. Ama csontok, koponyák most nem más előttünk, mint özvénvölgy előtti lények tetemei, s ama jeges kéz érintése alkalmasint egy nyakszirtünkre hullott hideg csöpp volt. Most már nem borzadunk semmitől, sőt a talaj iszapjában, a kőtorlaszok közt kutatni kezdünk! Ah! itt egy ősz medve hatalmas zápfoga, — s emez mily ritka példány! kőkéreggel bevont lábszár, — a *Busuluj-barlang* kandlirozott gesztenyéje! Lám, még tréfalózni is tudunk.

Hatalmas kőtorlaszon átámszva, új kép tűnik elő. Ott van balra a pópa a *minisztránssal*, távolabb a *szőcsék* csipécs menyezé- tével, s a háttérben a *karzat néma orgonájával*. Minél tovább hatolunk, annál csodásabb csoportozatokat pillantunk meg, miket a felizgatott képelet százféle alakba öltöztet.

Visszamenet vettük csak észre ama számos gödröt, miket az itt járt természetvizsgálók kutatások végett ástak, s miknek fenekén a nép hite szerint kincs rejlik.

A barlang előteremének sima lapjai száz meg száz látogató-

nak rájuk irt neveiket viselik magukon, a természet: bucsujáró helynek albumát képezve. Távol a nagy világtól, végzetlenül jól esett lelkeknek e helyütt, nehány ismert egyén nevét is olvashat- nom, mint: „Török Géza öt társával (kik közt Jókai) 1858. szept. 17-én.” Kovács Gyula, Petényi Salamon, Horváth Mihály s Kúthy Alajos-ét.

A *Busuluj* megtekintése után elváltunk kedves gazdáinktól, s itt válok meg az olvasótól is, azon vágygyal, vajha gyöngye színe- zetű közlésem azon szellemi élvnek csak egy parányát leendett ké- pes előidézni, melyet a leírni szándéklott részletek természeti nagyszerűségükkel ébresztenek!

Szokolay Viktor.

Zászló-szentelés 1849-ben.

Napló-törődék. — Közli S.

Halvány leány! szende csillagképe boldog álmainnak, lebegj el még egyszer tévedező lelkem előtt... ha szenvedő szelid ar- czod emlékezetem tükrö-tavában visszasugárzik és szellem ajkad érinti forró homlokomat: feledvén a legközelebbi multat, ismét nyugodt leszek... mert lehajítani fáradt fejemet elaludni, s nem reményelni, hogy te megjelenesz nekem hosszú álmaimban, ez borzasztó! — engedj halvány arczodra függesztenem szeméimet, hogy emlékezzem majd reád, midőn magánosan leendek sirom éje- lében...

..... * * * * * 1849. jún.
..... Másnap hajnalban szándékozván visszaindulni Aradra, még este jelentém magamat Vécsey tábornoknál.

A körülbelül 8000 főnyi ostromló sereg főhadí szállása, a Te- mesvárra vezető országúttól balra fekvő, ugynevezett vadászerdő közepén telepített meg.

A tábornok sátora deszkapalánkokból tartósan készült, ké- nyelmes elosztással két külön szakaszra, minthogy neje is vele lakott.

A kis kéjlak külseje, veres függönyös üveglakáival, széles zöldgalyas ereszével, melynek árnyékában kényelmes pamlag és karszékek kínálkoztak, kellemes hatása volt; belseje valóban pazar fényűzéssel díszített. A padlatot puha virágos szőnyeg borította, a deszkafalak szines kárpitok alatt tüntek el, köröskörül ruganyos pamlagok, causeusók, karszékek állottak. Aranyos rámjau nagy tükrök, egy kikeresett csinosaságú öltöző-asztal, azon ezer drága apróságokkal, melyek egy *nagy ur* pipere-asztalán nem hiányozhatna, egészítik ki a szoba butorzatát.

Nagybecsű fegyver- és pipa-gyűjtemény, távcsövek, kisebb- nagyobb térképek emlékeztették a belépőt, miként nem valamely városi uracs salonjában, hanem egy vezérparancsnok tábori sáto- rában teszi látogatását.

A sátor előtti, mindig igen tisztán tartott szabad téren, egy roppant nagy sas, hosszú vékony láncon terjegette öles szárnyait, a szoba küszöbén borjunagságu tigrisszörű angol dogge — a tábor kedvence — hűsölt; szóval, első tekintetre meg lehetett ismerni a *nagy urat*, — a *született arisztokratát*, ki az ostromi zaj között sem akarta nélkülözni megszokott kényelmeit.

A tábornok lakásától jobbra, több, szintén deszkából épült sátor állott, ezek között nevezetesebb a helyparancsnoki hivata- los szoba, a főörhely, magános vendéglő stb.; balra *Szabó, Tóth, Nagy* alezredek szintén kényelmes lakásaik. Ezekután egy hosz- szukás négyszög fenekét képezve, keresztben nyult el egy hosszú félfedelű salon, az ebédlő s a tábori vendéglő konyhája, mellette Dembinszky százados csinos laka, kivel fiatal neje osztá a tábori élet unalmait. *)

A hosszas négyszög harmadik oldalát a tábornokkal szemközti hosszú, zöld galyakból erősen s díszesen font istállóké képezék; folytatólág némely magános vallalkozó mesterek, szíjgyártók, szabók stb. karók- és galyakból font sátraik állottak. — Ezekből aztán észak-keletre, egyenes szeglet alatt nyult a sátorok egy szárnya, valamint az átelleni oldalon is, törzs- s alsóbbrendű tiszték, több- nyire csinos, gyakran szeszélyes alaku kunyhóival.

*) Dembinszkynek, ki később az emigratio történetében ismeretes, egy aljas rágalom tárgya volt; temesvári születés, ovál-halvány arca, szőke, csaknem verhenyegesbe játszó hajával ritkán előforduló ellentétben ragyogó fekete szeme, bős termete, mindig vá- lasztékos öltözte igen érdekessé tevők; kár, hogy hiu gögje, gnyos büszksége s elta- szító modora által csakhamar eltörölte a benyomást, melyet vonzó külseje mindenkre tett, ki először megpillantotta A hősök.

A negyedik oldal, szemközti az ebédlő-salonnal, merről a fő- bejárás volt, egészen nyíltan állott. — Egy óriás állvány, 25—30 ölnyi magas, emelkedik itt a tábornok körünyező fák fölébe, gyönyörű kilátással a várra, s az egész vidékre — lábainál lomha nyugalom- ban nyújtózt 16 darab 18 és 24 fontos ágyu, phlegmaticus egy- kedvűséggel várvasasürgő munka alatt gyorsan haladó paralelák elkészülését.

A tábornok lakása előtti főtér gondosan színelve, homokos kavicssal elegyengetve, felocsolva, folyvást igen tisztán tartott, közepén, nyílt rondella adott eynhet a tábori zenekarnak, mely ebéd s vacsora közben válogatott zenedarabokkal mulattatott.

Délutáni 1 óra tájban háromszori csemetés adott jelt az ebéd- hez. A tábornokné, többnyire *Szabó* alezredek karján, utána a tá- bornok Dembinszkynevel megjelent, megharsant a zene, és két három hosszú asztalnál folyt az élénk társalgással fűszerezett ét- kezés.

E gyönyörű ifjak életvidor csoportja, a szellemű arcokkal — a fel fel harsanó vidám kacaj, lelkes toasztok, melyekhez több- nyire Rukavina 24 fontosai bömböltek nagyszerű tust a vár sán- czairól, távolabb, füstölgő bográcsok körül telepedett honvéd- és huszárcsoportozatok — a szállábu paripákon időnként száguldva érkező s távozó segédek ragyogó öltönyeikkel, s utánok uszó ve- res tollaikkal, e szüntelen változó elevenséggel, sürgő mozgalom- mal ellentétben a bejárásnál komoly méltósággal nyugvó nehéz útegek, — s képzeld még ezekhez az eleven zöld lombozatu erdő- koszorut, mely e gyönyörű képet mintegy rámba foglalja — mely lélekemelő látvány! mely dicső tájkép, mely tündér-kaleidoscop! hol a walterscottti regényes toll, s Rembrandt szeszélyes ecsete, mely azt élethű szépségében, nagyszerűségében rajzolni képes le- gyen.

Elnémult a tábori zaj... vidám kacaj, pohárcsengést, dörgő toasztokat, tüzvéri ménék tombolását siri csend váltotta fel. Merjő az elriasztott erdei vad, lassanként nekibátorodva közeledik régi tanyáihoz... félénken tekintet ki a szélső bokrok közül... csendes, néma az elhagyott táj... itt-ott kiégett tűzhelyek füstös göd- rei, elszórt száraz galyak, rombolt, félig elégett gerendák üszkei, sarjadó fű s csemeték által már-már eltakarva, ez minden... még egy rövid év, s a tenyésző természet harmatos pázsztönyeggel, s árnyékos bokrokkal végkép elfedi e nagyszerű színpadát annyi merész terveknek s fellengező reményeknek.

És ti harcászomjas ifjak! nagyra, dicsőre hevülő lelketek ne- mes lángjaival, daliás, edzett alakok az ösök klasszikus korából, pályám hű bajtársai! hol vagytok? hol keressen borongó lelkem titeket!... *Szabó*, badar kedélyed pattogó szikráival, *Tóth*, te sze- lid, kedves *Mészölyi* férfias szép arczod ábrándos kinyomásával, *Nagy, Asztalos*, romlatlan ép nyers ősz-erő, törhetlen jellemű *Décsi* s ti többen, ti annyian! hol vagytok? hol keressen borongó lelkem titeket?

Neveiteket talán nem fogja csillogó meteorokként bámolni a késő utókor — bár becsülettel betöltétek a helyet, melyre jó vagy balsorsotok állított, s ha pályátok erőszakosan középen félbe nem szakad, nem egyről mondhatandá el közöletek, Róma koszo- rus költője

... Si fata aspera rumpas,
Tu Marcellus eris...

a végzet nem rendelé számotokra a történeti név vésteljes di- csőségét.

De nekem kimondhatlanul jól esik, emlékeznem reátok, nem nyujthatom nektek egyenként jobbot az ismeretlen távolba; föl- jegyzem tehát kedves neveiteket naplóm szerény lapjain — így veletek, társaságotokban érzem magamat! s ha talán a véletlen ke- zeitekbe juttatja igénytelen jegyzetimet: tinektek is jól fog esni ismerősökre, bajtársakra találni, kikhez közös örömök, közös re- mények, s hajl közös családások fájdalomai kapcsolnak, vannak barátaitok, rokonaitok, kiknek szemei talán busongó elmélyedések- ben fognak nyugodni távol kelveseik nevein.

... Az emlékezet, ez egyetlen borongó genius maradt mel- lettünk a nagyszerű csillogó álom képei közül.

És te, délczeg pajkos huszár, a bágyadozó kék szemekkel s örökzöld jó kedveddel, *Desseffy Lajos*, kedves hű barátom! mely hazában, mely idegen éghajlat alatt emészték fel önmagukat forró kebled lángjai?

Kettő volt szerelme keblednek, — a dicsőség és egy leány; mindkettőt forró szívvel és epvede, lángolón szeretted.

Mindkettőt hűtlen lón hozzád!
A dicsőség ámitó csilláma elpattant, mint a játszódozó gyermek szappanbuborékja.

A leány, kebled magas ideálja, a leány, kiért szeretted az életet, a dicsőséget, sőt az erényt: áruba bocsátá keblednek lángjait.
Ki méri meg a te fájdalomadat?

(Folytatás következik.)

Viktor Emánuel Olaszország kiralya.

(Lásd arcképet 178. oldalán.)

Még nincs itt ideje, hogy századunk ezen egyik legnevezetesebb egyéniségéről a pártszennvedélytől tisztán tartott ítéletet lehetne hallani. Az egyik rész a koronás főt egyszerűen csak országok és tartományok rablójának nevezi, míg az olasz nemzet ő benne azon századok óta várt Messiást látja, a kit az ég, a nemzet ezredéves szennvedései után a földre leküldött.

Viktor Emánuel született 1820-ban, márt. 14-én. Atyja Károly Albert, ezen időben, mint trónörökös, belevegült az akkori forradalmi mozgalmakba. A pártvezető azonban vérpadra kerülván, a herceg, mint száműzött, Flórenczbe költözött. 1831-ben trónra jutván, népei nem nagy bizalmat éreztek iránta. Szótlan, elzárkózott és barátságatlan természetű volt, s csak annyiban árulá el, hogy nem feledkezett meg hazájáról, hogy ő volt az első olasz fejedelem, a ki a piemonti hadsereg kiképezésére komoly gondot fordított.

Legidősebb fia, Viktor Emánuel, még a középhoni spanyol udvari szokások járna alatt nevelkedett, azonban e divat feszességét a francia szellemben vezetett tábori élettel tudta párosítani.

Apr. 13-án, 1842-ben, mint koronaherceg egybekelt Mária Adelheid ausztriai főhercegnővel. A nép nem vett részt az udvar örömeiben; mert az olaszok, a királyának szövetségét az ausztriaiakkal úgy tekinték, mint ha a Savoyai ház örökre le akart volna mondani, Olaszország egyesítését illetőleg, régi terveiről.

Azonban a történet bebizonyította, hogy ezen alkalommal az ausztriai egyenruhák legutóljára fényltek a turini udvar ünnepeiben. Károly Albert ismét az olasz nemzetiség eszméivel kezdett foglalkozni; visszautasítá a Bécsből érkező, ugynevezett jó tanácsokat, s megengedte, hogy fia a Flórenczből és Velenczéből kivándorlott előkelő száműzöttekkel társalogjon. 1847-ben IX. Pius pápa trónra lépévé, eleinte ugylátszott, hogy az olasz nemzeti párt az egyház új fejlődésében a legbuzgóbb pártfogóra talált. A nápolyiak legelőször ébredtek fel fagyos álmaikkal; Turinban a nép alkotmányt kívánt, s az udvar rövid tanácskozás után, márt. 4-én, 1848-ban egy igen szabadelvű alkotmányt hirdetett ki, mely mai napig érvényben van, s a nemzet politikai nevelésének iskolájává szolgált.

Erre néhány nap múlva kitört a forradalom Lombardiában, s a milánói nép öt napi utcai harc után győzelmet vítt ki, s az ausztriai őrizetet a város elhagyására kényszeríté. Márt. 25-én Károly Albert, éjjel fáklivilág mellett jelent meg a palota erkélyén, kezében zászlót tartott, s kijelenté, hogy egész hadseregével a lombardi testvérek segítségére sietend. A harc a következő évig tartott, s a novarai szerencsétlen ütközettel végződött.

Viktor Emánuel a szó legszorosabb értelmében résztvett atyja harcaiban.

ban. Félelmet nem ismerve, mindenütt a legveszedelmesebb helyeket kereste fel; ha megezőlt közelében a harci trombita, egész lelkesedétséggel így kiálta fel: „ez az egyetlen hangszer, melyhez értek!”

Goito mellett az ausztriaiak, a többi között lesből rohantak a piemontiakra, a kik megfutamodván, szerencsésjökre, az ifjú hercegre találnak, s ennek lelkesítő példájára megfordultak, s becsülettel megálltak a harcban.

A novarai véres nap után Károly Albert így szólá hiveihez: „Még szüntem uralkodni; királytok e naptól fogva Viktor Emánuel.” Ezzel megölelé fiát; elhagyá országát, s nem sokára meghalt.

A békealkudozások Radetzky gróf s az új király között Vignale városában kezdettek meg. Beszéltek, hogy az osztrákok nagyon is kedvező feltételekkel kínálák a piemontiakat, s csak azt kívánták, hogy a Károly Alberttől adott alkotmány eltöröltessek. Viktor Emánuel nem fogadá el az ajánlatot; inkább lemondott Lombardiáról, 75 millió frank hadikárpótlást fizetett, s jogot adott Ausztriának, a piemonti erős helyek megszállására.

A helyzet már nehezebb nem is lehetett. Európában a reakció teljes győzelemre jutott; Rómában a francziák verék le a forradalmat, Magyarország rónait az orosz hadak boríták el. Viktor Emánuel lelkét azonban a szerencsétlenség meg nem töré, sőt inkább nagylelkűen udvarába fogadá a különböző tartományokból nagy tömegben érkező menekülőket, kik közül többben Piemontban megtelepedvén, az ország legelső hivatalaira is eljutottak.

1853-ban a piemontiak résztvettek a keleti háboruban, az orosz csár a legmélyebben sértve érzé magát ezen eljárás miatt, de később változván a viszonyok, az orosz és turini udvarok között a legbensőbb barátság keletkezett. — 1855-ben a király anyja és neje meghaltak, s a nép az udvarral együtt ölte gyászát. Ezen időben az orosz követ így szólott: „A piemontiak nagyot kerültek, a midőn Lombardiába akarván menni, előbb Krim félszigetében kötöttek ki.”

A párisi kongressusban Cavour gróf, aug. 8-kán, hivatalosan felhozá Olaszország szennvedéseit, de a többség nem akart e tárgyra bocsátkozni. Mindamellett ezen időtől fogva Európa sejteni kezdé, hogy az olasz kérdés előbb-utóbb újra, a legnagyobb mértékben napirendre jövend.

1859-ben, a midőn az ügyek teljesen megérték, a világ egyszerre azon hirrel lepetett meg, hogy Viktor Emánuel 15 éves leánya Klotilde hercegnő, férjhez megy Napoleon hercegghez: a házasság végbemenvén, mindenki tudta, hogy a harc órája elkezdelt.

Tudva van, hogy Viktor Emánuel király az egész olasz hadjáratban mindig ott volt, a hol a golyók legsűrűbben fűtyöltek. Egyszer egy ezreddel a francia zuavok segítségére sietett, s így kiálta: „Az hiszitek, hogy munkátokba akarok avatkozni? Van itt tér elég mindnyájunkra, mert e mezőn azon virág terem, melyet dicsőségnek neveznek!”

A solferinói ütközetben a király San Martino falu mellett csatázott, s mondá: „Fiúk! e falu neve San Martino! kényszerítik a németet, hogy ölje meg szent Márton papját.” (Czélzás azon napra, melyben Olaszországban költözni szoktak.)

A villafrankai béke után bekövetkezett események mindnyájunknak friss emlékezetében vannak. Velence és Róma városán kívül egész Olaszország, Viktor Emánuel király kormányja alá adá magát. Legujabban a parlament a hősi fejedelemnek „Olaszország kiralya” czimét adá, s kijelenté, hogy az új állam fővárosa mindenesetre Róma leend. Ha az megtörténik, a sor Velenczére kerülend; ez utolsó, de egyszeres-mind legnehezebb főlvonása lesz, a szemünk előtt lefolyó olasz drámának.

T Á R H Á Z.

Országgyűlési levelek Kakas Mártontól.

Tisztelt szerkesztő ur! Paulo majora canamus! A mottóból sejtethi ön, hogy nem a szokott színelőadásokról van szó, a hol az ember csak „tréfából” szaval hazafias verseket, melyekért aztán „a papját” szarnokok papírosra fetteg tömlőcbe csukják az embert; vagy pedig hóhérrak öltözött Dul Elemér kezeibe adják.

A társaság hárosz alakult; vannak igen sokan kegyes-atyák szerepeire, még többen a méros fakkra; lesz egy pár multságos komikusunk, egy néhány intrikusit is látok már szerződötve, vannak statistik és kardalokok elegen, csak király és primo amoroso hiányzik még közülünk.

Hogy jutottam én a jobb oldalra, azt majd mindjárt megmagyarázom. Hát én csak háromnegyeddél jöttem a terembe hamarabb, mint a kirendelt óra, s akkor már tele volt ülve a baloldal, minden ember csak oda törekedett; a később jövőeknek nolle velle a jobb oldalra kelle fanyalogni; de még jól jártam, a hogy jártam, mert ha két paddal előbbre visz a nagyravágyás, annak a két végét két „aranykulcosos” őrsi, onnan ugyan soha „felsőbb engedelem” nélkül ki nem tudnék jöni: egyébiránt akárhol ülök is, „kakasülő” lesz annak a neve, az pedig, tudjuk, hogy mindig liberalis hely volt.

Nagyobb baj az annál, hogy olyan keskenyek az asztalaink, hogy azokon nem hogy egy süveg, de még csak egy Bécsből várandó concessió sem fér el, annak pedig már csak keskeny a talpa.

Nöde semmi, most van tervben egy ideiglenes országház építése a fővároskertben, a hol majd jobban elférünk, s mely, azt mondják, sokáig eltartat, „ha valami nagy szél nem jön.”

Hanem megjárja velünk az érdemes publikum, a ki tőlünk most valami érdekes előadásokat vár; a legfényesebb szónoklatok most mind a zárt érte-

lezletekben mondatnak el, s a gyűlés elé csak az egyezményes határozat kerül; épen mintha az operaszomszág közönségnek a rendező a dalműszöveget olvasná fel, s azt mondaná, hogy már most hazamehet. Ez pedig nagyon czélszerű intézmény propter istos certos infames criticos oda fenn.

Most még semmi sincsen; egymásban keressük a hibát ex offo, a ki bort vagy ütleget osztogatott, az hazamehet. Ezen az egy helyen nem ismeretik el a pénz és az erőszak hatalma.

(Csak egy napig voltam előadó, s már annyi „tattatik” és „tettetik” ragadt a tollamhoz, hogy nem bírok tovább írni; majd holnapután többet.)
Kakas Márton.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

b. — (A zsiszik ellen) a „F. G.” ajánlja, hogy az e kártékony bogártól megóvándó borsót, kisebb részletekben, forró vízzel leöntjük s a vízben azt jól megkavarjuk. Igaz, hogy ezáltal több szem elvesztí csiraképességét, de nem tapasztalták, hogy az ilyen maggal bevetett terék feltűnően hézagosak lettek volna.

b. — (Chinai növények Franciaországban.) Chinából a francziák, az utolsó hadjárat alkalmával több könnyen meghonosítható növényt is hoztak magukkal. Ezek közt legnevezetesebb egy buzafaj, chinai neve go-es-lan. E növény nyel épen úgy bunnak, mint a mi buzánkkal s ez utóbbittól abban különbözik, hogy többféleképp lehet használni. Leveleit főzelékül eszik s szára a marhának felette kedves takarmány. Hasonlag nevezetes a pé-toni növény, egy salátafaj, csak hogy ize jobb s magasabba nő. Chinában époly általánosan használják, mint nálunk a káposztát, sőt ennél még jobban el van terjedve s nemcsak magánosan, hanem majd minden étel mellé is eszik.

Vasárnapi Ujság 15-ik számához 1861.

Irodalom és művészet.

+ (Huszth Jenő „Ábránd és való”) czim alatt két kötet beszélygyűjteményt ad ki aláírás utján, utólagos fizetéssel. Szerző már ezelőtt két évvel előfizetést nyitott egy kötetnyi beszélygyűjteményre, de ez akkor az előfizetők csekély száma miatt meg nem jelenhetett; a kik tehát már egy kötetre 1 ft. járval előfizettek, azok, ha a másodikat is birni ohajják, még 50 krt kell hogy utánpótoljanak a mű átvételekor. Ellenben új aláírók az első kötetet 1 ft, mind a kettőt pedig 1 ft 70 krtért szerezhetik meg. Az izek april végeig szerzőhöz Rimaszombathba küldendők. A mű május közepén jelenik meg.

+ (A „Györi történelmi és régészeti füzetek”) első füzete, érdekes tartalommal megjelent. Simor János györi püspök ő méltósága pártfogása mellett kiadják Ráth Károly és tdr. Römer Flóris, magyar akadémiai tagok. Egy-egy füzet bolti ára 1 ft. Ajánljuk a közönség figyelmébe.

+ Megjelent: „Kis-Kum-Halás története.” Irta Toth János. Jegyzetekkel s oklevélzárral ellátva, kiadta Szilágyi Sándor. A 124 lapra terjedő könyv ára 1 ft.

+ Lauffer és Stolp könyvkereskedésében legujabban következő érdekes munkák jelentek meg: „Magyarország alaptörvényei, közjogi fejtegetésekkel és felvilágosításokkal. Irta egy jurista.” Továbbá: „Dichtung von Johann Arany,” mely magában foglalja Koszorus költőnk „Katalin” és „Kevéhaza” czimű költői beszélyeit, az avatott tollu Dux Adolf által fordítva.

+ (Előfizetési főlhívás.) Az érdem tagadhatlanul sokféle s becse a körülményekhez képest változó. Napjainkban például, ha valaki könyvet akar kiadni, előfizetési főlhívásból a világrt sem feledni ki azon érdem megemléstét, hogy már egy vagy más munkája annak idejében meg nem jelenhetett. Körülbelől ilyen nótából kezdi Vachot Imre is előfizetési főlhívását az általa szerkesztendő és kiadandó, 1861-diki országgyűlési emlékkönyv” re, melynek ára 2 ft., diszkótésben 3 ft., s april végeig hozzá beküldendők. E könyvön kívül az 1861-diki országgyűlés tagjainak könyvomatú arczképeit is ki fogja adni két nagy műlapon, melyek ára együtt 5 ft. azok részére, a kik a könyvre is előfizetnek, különben 6 ft.

+ Ráth Móránál megjelent: „Az angol parlament és eljárása” czimű, May Erskine Tamás után Barsi József által átdolgozott érdekes műnek 1 füzete, melynek tárgyat képezik: a parlament összejelöltése, jogai és kiváltságai. Ára a nem sokára megjelenendő 2-ik füzettel együtt 3 ft.

+ Megjelent: „Statistikai közlemények.” A hazai állapotok ismeretének előmozdítására kiadja a magyar tudós Akadémia statistikai bizottmánya. Első kötet. I. füzet. 158 lap. Ára 1 ft.

+ (II. Rákóczy Ferencz levelezéseinek) teljes gyűjteménye szintén rövid idő alatt napvilágot látand. P. Szathmáry Károly fáradozik annak összejelöltésére.

+ (Draexler János Balassa-Gyarmaton) ily czimű munkára nyit előfizetést: „Szent Péter apostol két levele.” Értelmezte Draexler János, balassa-gyarmati káplán. A pesti egyetem hittani kara által, Lonovics-díjjal megjutalmazott pályamű. „Előfizetési ára 1 ft. 30 kr., mely összeg máj. 15-ig szerzőhöz Balassa-Gyarmatra küldendő.

+ (Vadnai Károlytól) nem sokára ismét egy új regény jelenik meg. Czime: „Eltévesztett életutak.”

— (Görög n. e. imakönyv magyar nyelven.) Popovics János, karcazi görög n. e. lelkész előfizetést hirdet „Orthodox hitvallók imakönyve” czimű munkájára, mely azon görög „Synopsis” magyarját tartalmazza, melyben minden alkalmi ima és könyörgés, gyónásról szertartás, urvasora előit- és utáni lelkielőalkozás, Akathist, Paraklis, hotár a keleti keresztény szerén (Minolog), 100 évre szóló husvétii táblázat, és függelékül: keresztényi jutmatatás bennfoglaltatnak. A munka 13—14 tizenhatodréti iven jelenik meg augusztus havában, finom papíron, imakönyv alakjában. Egy példány előfizetési ára 2 ft. o. ó. A pénzösszeget bérmentes levelekben küldendő máj. 15-ig Popovics János görög n. e. lelkészhez Karczagra. *)

+ (Urvári Lajos „Babérlevelek”) czimű beszélyfüzéréből megjelent az első kötet, mely Garibaldi harcait és kalandjait tartalmazza. Ára 75 kr.

+ (A „Pesti Napló” munkatársainak) Maszák Hugó által rajzolt, kőnyomatu arczképcsoportozata, második javított kiadásban jelent meg. A sikerült arczképeken meglátzink, hogy Maszák a legelső magyar arczképfestőnek, Barabás Miklósnak volt tanítványa. A csoportozatot következő 7 író képezi: Kemény Zsigmond báró, Danielik János, Falk Miksa, Pompéry János, Királyi Pál, Greguss Ágost és Salamon Ferencz. A kép ára, a papír minősége szerint 1 ft 50 kr. és 2 ft.

+ (A „Csatár”) czimű politikai és ismeretterjesztő néplap Vajda János által szerkesztve megindult. Az eddig megjelent számokból itelve, az új lap, mint előre sejtettük, komoly akarattal lát hozzá feladatához.

+ (Kipfelfuhszer „összes költeményeire”) nyit előfizetést, melyeket saját „hiteles arczképeivel” fog kiadni. Előfizetési ár 50 kr., mely april végeig küldendő be. Egyes előfizetők 10 kr. „zuschlag”-ot is tartoznak beküldeni, a postai szétküldésért. Az igen ügyesen irt előfizetési főlhívás is megéri azt a potom két fertálybankót. Ha sok előfizető lesz, akkor a szerző az egész jövedelmet egy hazafias és jótékony czélra „opferolja,” t. i. a Reichsrath azon 85 diszszékének kitapacozására, a mibe a magyar követelek fognak ülni.

*) E sorok főlvetelére más lapok szerkesztői is főlkértenek.

+ (Bus Vitéz „Fekete leves”) czimű ujszatirikus lapjának első két száma megjelent. Szerkesztőjét élezes dolgozatairól kedvezőleg ismeri a közönség, azért remélhető, hogy konyhájába számosan fognak összeresegleni egy-egy tál „fekete levesre.” Előfizetési ára negyedévre 1 ft 50 kr., félévre 3 ft, dec. végeig, azaz: 9 hónapra 4 ft 50 kr.

+ (Uj vidéki magyar lapok.) Debreczenben Sárváry Elek szerkesztése mellett „Debreczeni tárogató” czimű új lap fog rövid idő alatt megindulni. Ugyanott egy másik lap keletkezéséről is beszélnek, mely „Alföldi hirlap” czimtel fogna viselni. Szerkesztőjeül Csatary Ottó emlegetik.

+ (Róssa Lajos), mint a Werfer Károly csödtömögének ideiglenes gondnoka, a Szokoly Viktor által szerkesztett „Garabonczás diák” előfizetési főlhívást, hogy a mennyiben a Werferhez beküldött előfizetési pénzekért kárterítést igényelnek, ebbeli követeléseket a tömeg ellen, a pesti kereskedelmi törvényszéknel, aprilis 20-ig rendes kerestet alakjában jelentsék be.

b. — (Fatum ez, és nem is lehet másnak mondani.) A Krakkóban megjelent „Czas” négy nap alatt három megintést kapott s kétszer lefoglalták.

+ („Hunniá.”) Ez lesz czime azon magyar szellemben irandó nagy-szerű zeneműnek, melyen Willmers Rudolf világhírű zongoraművész és zeneszerző épen most dolgozik, s mely egész zenekar számára lesz írva. A mű három részre lesz osztva. Az első rész a „Hős-zene,” Árpád korát tünelteti elő; a második „Vallásos hangok” czim alatt a sz. István korabeli vallásos közdelmeket adja elő; a harmadik rész a „Szabadság hangjai,” Rákóczy harcait tükrözik vissza. A mű, mint a „P. N.” írja, nem sokára elő fog adatni.

+ (Erkel „Bánk bán” dalműve), mint halljuk, zongorára alkalmazva is nem sokára meg fog jelenni. E hirt kétségkívül örömmel veendik a zongorajátzókat.

+ (A pesti műegylet által) megvásárolt képek kiorsolása f. hó 27-én d. e. 10 órakor menend véghez az egylet helyiségeiben, hol a nyeremények naponként reggel 6 órától este 6-ig megszemlélhetők.

Egyház és iskola.

b. — (A katheismus kiadása) a közelebbi rendszer alatt bécsi egyed-áruság volt. A Sz. István-társulat megkérte a bibornok-prímást, hogy a katheismus ismét nyomathassa, mint azelőtt. — Továbbá engedélyt kért egy „Sz. László-egylet” alakítására, melynek tagjai havonként 6 krt fizetnek be, s az így támadt jövedelem harmadát a keleti keresztények polgárosodásának előmozdítására, egy harmadát a legfontosabb hazai czélok előmozdítására, végre egy harmadát a kath. egyház szükségéi fedezésére fordítandják. Az egylet elnökei Lonovics érsek és gr. Károlyi István lesznek. Ő eminentiája mindkét kérelemre kedvező választ adott.

— (Vácz 1861. évi egyházi névtára.) A püspöki megye a legrégebbek közé tartozik. Jelenlegi püspöke a 84-ik. Kiterjed Nógrád-, Pest-, Csongrád- és vármegyék több részeire és a Kunságra. Számlál összesen 618,298 lelket. Ezek közül r. katolikus 366,273, görög n. egyesült 1761, ág. vallású 41,082, helv. vallású 201,717, zsidó 16,170, kath. tanuló-gyerekek 18,425, főlszentelt papja 195, szerzetesháza 7126 egyennel, plebániája 117, káplánsága 62, ág. vallású temploma 46, helv. hitv. temploma 57, synagógája 27, főesperessége 3, alesperessége 17, magyar nyelvű kath. községe 67, német községe 2, magyar-német 11, magyar-tót 22, magyar-tót-német 14, egyház adomány-zója 26, prépostsága 4, czimzetes prépostsága 6, czimzetes apátsága 5.

— (Az 1860. évi szepesi egyházi névtárból) következő adatok érdekesek: A püspöki megye, mely 1776. óta az esztergomi főmegyéből kihalított, Szepes-, Liptó- s Turóc-vármegyékre terjed, azaz 145 négyre osztott földre s összesen 282,056 lelket számlál, kik közül 195,787 r. katolikus, 8707 görög egyesült, 68,209 ág. vallású, 9353 zsidó, 18,425 tanuló-gyerekek. Van 162 plebániája, 457 filialis, 57 káplánsága, 229 főlszentelt papja, egyházadomány-zója (Patronus) 22, szerzetesháza 7, filialis temploma 100, ág. vall. imaháza 66, synagógája 8, jelenlegi püspöke 6-ik volt eddig, 48 kánonoka (jelenleg 8 valóságos és 3 tiszteletbeli prépostsága 3, czimzetes prépostsága 11, apátsága 1, czimzetes apátsága 5, főesperessége 3, alesperessége 13).

b. — (Angol szertartású istenítisztelet.) Pesten a reformált vadásztuczai iskolatermben már több ízben angol szertartású istenítiszteletet tartottak.

b. — (A papok száma.) Franciaországban 81, Németországban 45 a Olaszországban 262 kath. püspök van. A világi papság összes száma Európában 260,000, ebből 115,000 Olaszországban él.

Közlétzetek, egyletek.

+ (Az ujonan alakult művész-egylet) elnökeül gróf Keglevich Bédát, védnökjeül pedig gróf Baththyány Arthurnét választotta meg.

+ (Az első magyar általános biztosító-társaság) ez évi rendes közgyűlését május 2-án, d. e. 10 órakor tartandja a társaság újitren levő 3. sz. a. saját háza második emeleti termében. Tárgyai leendnek: 1) Az igazgató-ságnak az intézet állásáról, s az 1860. évi üzlet menetéről szóló jelentése és a vizsgáló bizottmány által átnézett zárszámadás előterjesztése. 2) Uj választások, az alapszabályok illető szakaszainak rendelkezése szerint. 3) A választmány által indítványba hozandó tárgyak feletti tanácskozás.

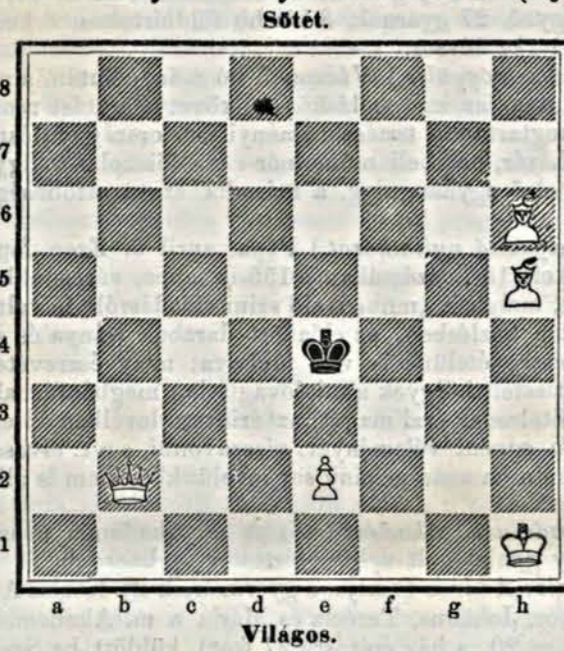
Egyveleg.

— (Petőfiről az 1849-ki hivatalos lap.) A Szegeden pénteken jul. 13. 1849. megjelent 148. számú „Közöny” című hivatalos lapban ez olvasható: „A. 13.019. — Petőfi Sándor, honvéderőnagy, saját kívánatára a magyar hadseregből kilépvén, minden további szolgálattól ezennel fölmentetik. — Budapest, ján. 28-án. 1849. — Hadügyminiszter helyett az állami titkár, Szabó Imre, ezredek.

b. — (A hírlapi hirdetések Amerikában.) Nekünk alig van fogalmunk azon összegekről, melyeket Amerikában az üzerek a hírlapi hirdetésekre költenek. Egy új-yorki napilap 1860-ki dec. 15-ki számában jelenti, misze rint bizonyos Spalding H. C. 32,000 dollárt fizetett kiadó-hivatalában, a végett, hogy készített enyvének egy hasábra menő hirdetését, jövő évre a lap minden számában s minden kiadásban kinyomassák. Megjegyzendő, hogy Spalding ur még több más lapban is hirdeti enyvét; tehát Amerikában csak ez egy ember mennyit költ a hírlapi hirdetésekre! Pedig nemcsak 5 am ott az egyedüli, ki a hírlapokat üzlete érdekében igénybeveszi. Tanulhatnánk tőlük egy kis üzérzsellemet.

SAKKJÁTÉK.

68-ik sz. feladvány. — Loyd Sámueltól (Uj-Yorkban).

Világos indul s 3-ik lépésre matot mond.

A 63. számú feladvány megfejtése.

(Novotny Antaltól.)

Világos.	Sötét.	Világos. A)	Sötét.
1) e3-e4	F h1-e4: A)	1) 1)	V h8-h5
2) H d4-b5:	Ha7-b5: B)	2) F h3-e6†	V h5-d5
3) V d7-d3:†	Fe4-d3: C)	3) V d7-d5:†	e6-d5.
4) F h3-e6†		4) Fe6-d5:†	
	B)	C)	
2) 2)	K c4-b5:	3) 3)	K c4-d3:
3) V d7-b7†	K lép.	4) F h3-f1†	
4) V b7-b3†			

Helyesen fejtették meg. Vespériben: Fülöp József. — *Lesson:* báró Meszéna István. — *Pesten:* Caelkó György. — *Monokon:* Skvör Antal. — *Kis-Kürtösn:* Csemiczky Károly. — *Parabutyban:* Rothfeld József. — *Hateanon:* Kovács Zsigmond. — *Győrött:* Rózsa Elek. — *B.-Ujvárosban:* Kovács Lajos. — *Gy.-Fehérvárott:* Horváth Lajos.

Rövid értesítések. S-Patak: Sz. M. A másodikát már ezélt láttuk. A harmadik, ugy a mint be van küldve, megfejthető. Az öt lépéses még nem vizsgáltuk. Az első okvetlen készjük. — *N.-Várud:* R. B. Közszóval vettük. Önnek mintálat fölmutatjuk Loyd főnebbi régi szép feladványát. — *Parabuty:* R. J. Önt ezentul is szivesen szemléljük harcossaink sorában.

Színházi napló.

Péntek, april 5. „Fenn az ernyő nincsen kas.” Eredeti vigjáték 3 felv. Irta Szigligeti.

Szombat, april 6. „Bánk bán.” Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerző Erkel Ferencz.

Vasárnap, april 7. „Mátyás király lesz.” Eredeti történeti színmű 5 felv. Irta Szigligeti. Ezuttal két új szerződött tag lépett föl, v. m. Szerdahelyiné „Garáné” szerepében, Szigligeti Anna pedig, mint „Gara Anna.” Az elsőnek csekély szerepében nem igen volt alkalma, magát kitüntetni. Az utóbbi melegen játszott, de beszédében helyvel-közszóval még mindig siet. Közönség nagy számmal volt jelen.

Hétfő, april 8. *Gr. Széchenyi István* halála évnapiján: „Hymusz. Irta Kölcsey Ferencz, zenéjét szerző Erkel Ferencz. Ezt követte: „Aldozat.” Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta Vörösmarty. Az énekkar, az ünnepélyhez

b. — (A Nilus forrásait), melyek keresésében oly sok természetbúvár fáradozott, sőt életét is veszítette már, végre fölfedezte Gabumban Abissiniában az amerikai konsul fia. E források az egyenlítő közelében roppant rengeteg által koszorozott hegység tövében vannak, honnét Afrika négy folyójának a Nilusnak, Nigernek, Zanbesinek és Zairenek forrásai fakadnak. A fölfedező neve Chaillon, ki utjában idáig kilenc majomfajjal találkozott s köztük a rettentő Gomiliassal és vázakat, koponyákat, továbbá 60 új madár és 25 emlős válfajt hozott magával.

b. — (Anglia rettentő szomja.) Anglia lakosai 1801-től egész 1846 végéig, pontos statisztikai számítás szerint, 3000 millió fnyi szeszféldet, 1764 millió fnyi bort és 5949 millió fnyi sört, tehát mindössze 15,000 millió fnyi szeszest italt fogyasztottak. Ez összeg kétszer akkora, mint Anglia államadóssága. Az állam a fönt elősorolt italok után 6449 millió fnyi fogyasztási adót vett be.

b. — (London területe) 128 négyszög angol mérföld. Lakosainak száma születés és bevándorlás által, hetenkint ezer lélekkel szaporodik. A megholtak hatodrése közintézetekben végzi életét, milyenek: a kórházak, szegényházak s tömlőczők stb.

illőleg, gyászba öltözve jelent meg a színpadon. A közönségen is komoly meghatottság volt észrevehető. — Feltűnő, hogy egyidő óta az eredeti darabok sokkal sürűbben adatkak, mint régebben. Így e héten is négy egymásra következő napon eredeti művekkel találkoztunk.

Kedd, april 9. „Eljegyzés lámpafényénél.” Operette 1 felv. Ezt megelőzte: „Legjobb az egyenes út.” Vigjáték 1 felv. Szerdahelyi ismét ügyes rögtönzésekkel derítette föl a nagyszámú közönséget. Többek közt e verset is hallottuk:

Igyunk azon férfiakért,
A kik védik szent ügyünk,
Különösen pedig azért,
Kit Drezda fogott nekünk!

A rögtönzés roppant lelkesedést idézett elő, a közönség viharos tapsokkal üdvözölte gr. Telekit, ki az erkélyről nézte az előadást. A kis vigjáték is jól adatott elő, Egressy „Krum” szerepében remekelt.

Szerda, april 10. „Egy szegény ifjú története.” Színmű 5 felv. Irta Feuillet Oktáv; fordította Feleki Miklós.

Csütörtök, april 11. *Fekter* ujon szerződött tenorista első föllépteül: „A szevillai borbély.” Vig opera 2 felv. Rossinittól.

Szerkesztői mondanivaló.

5608. **Papa.** H. A. a száfolat lényeges része a P. U. közlelbi számában közszétett pápai tudósításban már megjelent. Gazdálkodnunk kell a térrel és idővel.

5609. **Vác.** J. E. Vettük a rajzot; még nem tudjuk, rajzolóink hasznát fogják-e vehetni? Más föl tudósíthatjuk önt, hogy e napokban, tárgynukhoz tartozó több igen becses rajz birtokába jutottunk, melyek készülőben vannak.

5610. **J. R. Az „Appellatio” a Szózatnak** már valami nyolczadik latin fordítása, mely kezünkhez érkezett. Összehasonlítjuk a többivel és válogatunk. Ön fordításában különösen a rimelési ügyességet oszadjuk, s teljesen méltányoljuk a fölmerült nehézségek legyőzését.

5611. **Komárom.** Egy több évi előfizető. Kérdéseire csak magunkra vonatkozólag felelhetünk, de úgy hisszük, hogy más kollegáknál is hasonló eljárás van szokásban. A kiadandó műre nézve lehet előleges szerződés, különben a fennálló, megalapított kategoriak szerint történik a kinyomatás után a díjazás. A jelentkezés szükséges.

5612. **Moesolád.** M. S. A Werfer által kiadatiszándékozott „Széchenyi-album” ügyére nézve lapunk mult számának „szerk. mondanivalói” között mondtuk el nézetünket. Azóta a Werfer-féle csödtömeg gondnoka is nyilatkozott, utasítván a megcsalt előfizetőket igényeik követelés alakbani bejelentésére. Azonban ugy hírlk, hogy ez ügynek talán mégis lesz egy kedvezőbb megoldása, s azt tartják némelyek, hogy ez album csakugyan napvilágot fog látni s akkor az előfizetők igényei is ki fognak elégítettetni.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-oros naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.	
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.
Aprilis		April (6)	6. p.	6. p.	Igar R.	6. p.	6. p.
14	Vasár.	F2 Tiborc v. F2 Miser	2 A 4 bójt.	5 17 6 43	4 Nikan.	6 53	11 29
15	Hétfő	Anasztazia v. Neste	3 Nicoetas r.	6 15 6 44	5	7 41	*
16	Kedd	Kalliszt v. Lambert	4 József r.	6 13 6 46	6 Bójt	8 37	0 18
17	Szerda	Rudolf. Inceze	Rezső	5 11 6 48	7 Tpl.sz.	9 43	1 8
18	Csütört	Eduárd v. Apol. Bál	6 Eutich	5 9 6 50	8 Bójt	10 54	1 38
19	Péntek	Tódor Emma	Tódor	7 Georg M.	5 7 6 51	9 Noe	0 10 2 7
20	Szomb.	Victor. Oda	Absalon	8 Prochorus	5 5 6 53	10 31. S.	1 29 2 31

TARTALOM.

Bezerédj István (arckép). — Vihar előtt, vihar alatt és vihar után. *Fejes István* — A magyar szent korona (folyt.) — Vándorlások Erdély felé (képpel, vége). *Szokoly Viktor.* — Zászló-szentelés 1849-ben. — Viktor Emánuel Olaszország királya (arckép). — **Tárház:** Országgyűlési levelek Kakas Mártontól. — Ipar, gazdaság, kereskedés. Irodalom és művészet. Egyház és iskola. Közintézetek, egyetek. Mi újság? Egyveleg. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert:** (lak. magyar-utca 1. sz.)

16-ik szám.

Nyolczadik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1 1/2 íven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. új pénzben. A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félre 12 ft., évnegyedre 6 ft. új pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Hild József, építész.

A magyarnak szemefénye: büszkén emelkedő fővárosa. Ez volt a nagy Széchenyi István gondjainak egyik kedvenc és főtárgya; ennek virágzását, jólétét ohajtja mindenki, a ki e szép és nagy hazának fia. Mi volt Pest még ezelőtt 30—40 évvel? sokan vannak, kik elmondhatják saját tapasztalásaikból. Vannak, kik még vízmadarakat vadásztak a Dunapart azon helyein, hol most pompás paloták sorai gyönyörködtetik a szemet. Csak Amerika új világnak tündéri kézzel épülő városai között találunk hasonló gyors emelkedésre példákat, minőt az 1825—1848 i újabb alkotmányos korszakban Pest városában láttunk. A nemzeti szellem fölébredtével, a tudomány, ipar és kereskedés áldásaival együtt járó értelmiség és vagyonság terjedtével, az elhanyagolt Pest mindinkább elérte azon közös célunkat, hogy a polgárisult világnak méltó pontjává, valóságos európai városává legyen. A közelebb lefolyt szomorú évtized alatt a magyar fővárosban, a nemzeti lét megszüntével, pangásnak indult minden vállalkozási szellem, s Pest külső emelkedésében is vigasztalan megállapodást tapasztaltunk, — most, a dolgok derültebb ujra fejlődésében, itt is a régi munkásság és erélyes vállalkozás folytatását látjuk. Adja az ég, hogy e jó kedv meg ne zavartassék ismét; hogy állandó és sikerdús legyen!

Azonban illő, hogy koronként megemlékezzünk azokról, kiknek tudománya és szakképzettsége teremté fővárosunk diszes voltát. — Elég soká nem volt hazánkban tere az építészetnek; most Istennek hála! napról napra szaporodnak jeles építészeink. Erdemeit tekintve, ezek első sorában áll, építészeink Nestora, kinek arcképét mutatjuk be, az agg Hild József. Egy mun-

kás hosszú életpálya fekszik mögötte, melyre megérdemelt nyugalmából örömmel nézhet vissza — a pesti szép házsorok mennyi maradáno emlékművei!

Hild József atya szintén építész volt, s ily minőségben küldte mintegy 75 évvel ezelőtt a bécsi cs. építészeti igazgatóság Pestre hogy az akkor munkába vett roppant tüzer-kaszárnya, az u. n. *Uj-épület* építési munkálatait vezesse. E nagyszerű épületből legelőbb a III-ik pavillon készülvén el, ebben lakott az építőmester is, s ebben látott először napvilágot a mi Hild Józsefünk 1789. dec. 8-án. — Atyja őt is az építészetre szánta. A rajzolás elemeit már otthon megtanulván, a tehetséges gyermek a bécsi sz. Annai „képzőművészetek akademiájába” küldetett. Meg kell említenünk, hogy itt ekkor, sőt a legujabb időkig, leginkább csak a görög, s az abból eredett, egyszerűsített római építészeti styl volt a tanulás főtárgya, — innen magyarázható Hildnek későbbi korában következetesen s nagy előszeretettel kezelt építészeti irányja. — A bécsi akademiában a fiatal Hild oly kitünő előmenettel tanult, hogy egy műutazási stipendiumra érdemesnek találtatott. Mig ezt a már akkor ismeretes lassu hivatalos eljárásnál fogva elérhette volna, gyakorlati alkalmazást keresett Eszterházy herczegnek akkor nagyhirű bécsi építésznél Moronál. Ez időben, 1811-ben, vette Pesten kimult atyja halálának híret. Hild József, nem várhatta be a neki szánt utazási segélypénz kiadását, hanem saját költségén utazott Olaszországba. — Meglátogatta Milanót, Florenzet, Nápolyt, s munka és tanulmány között töltött három évet, az örök városban, Rómában. A régi római világ nagyszerű építészeti maradványai

HILD JÓZSEF.